

**AN INTRODUCTORY STUDY OF THE CODEX
NEOFITI 1 : WITH SPECIAL REFERENCE TO
THE MARGINAL READINGS TO THE BOOK OF
DEUTERONOMY**

Shirley Lund

A Thesis Submitted for the Degree of PhD
at the
University of St Andrews



1966

Full metadata for this item is available in
St Andrews Research Repository
at:

<http://research-repository.st-andrews.ac.uk/>

Please use this identifier to cite or link to this item:

<http://hdl.handle.net/10023/13668>

This item is protected by original copyright

AN INTRODUCTORY STUDY OF
THE CODEX NEOFITI 1
WITH SPECIAL REFERENCE TO
THE MARGINAL READINGS
TO THE BOOK OF DEUTERONOMY

Being a Thesis presented by
Shirley Lund, A. B.,
To the University of St. Andrews
In application for the degree of
Doctor of Philosophy

August 1966



ProQuest Number: 10166493

All rights reserved

INFORMATION TO ALL USERS

The quality of this reproduction is dependent upon the quality of the copy submitted.

In the unlikely event that the author did not send a complete manuscript and there are missing pages, these will be noted. Also, if material had to be removed, a note will indicate the deletion.



ProQuest 10166493

Published by ProQuest LLC (2017). Copyright of the Dissertation is held by the Author.

All rights reserved.

This work is protected against unauthorized copying under Title 17, United States Code
Microform Edition © ProQuest LLC.

ProQuest LLC.
789 East Eisenhower Parkway
P.O. Box 1346
Ann Arbor, MI 48106 – 1346

Tu 5434

DECLARATION

I hereby declare that the following Thesis is based on the results of research carried out by me, that it is my own composition, and that it has not been presented previously for a Higher Degree.

The research was undertaken in St. Mary's College of the University of St. Andrews.

CERTIFICATE

I certify that Shirley Lund has fulfilled the requirements of Ordinance No. 16 (St. Andrews), and that she is qualified to submit the accompanying Thesis in application for the degree of Doctor of Philosophy of the University of St. Andrews.

CAREER

I matriculated in the College of Liberal Arts, Boston University, Boston, Massachusetts, in September 1954, and I was graduated from this University with the degree of Bachelor of Arts in June 1959.

I matriculated in the School of Theology, Boston University, in September 1959, where I pursued a course of study leading to the degree of Bachelor of Sacred Theology. In February 1960 I transferred to the "doctoral objective" program of the School of Theology, where I pursued a course of study designed to lead to the degree of Doctor of Philosophy.

In October 1964, I commenced research at St. Mary's College of the University of St. Andrews, the results of which are now being submitted in application for the degree of Doctor of Philosophy.

PREFACE

The primary source material for this thesis was the marginal readings to the book of Deuteronomy of the Codex Neofiti 1. Although the study was made chiefly from photostatic copies of the Manuscript, the Codex itself was consulted in the Vatican Library in the summer of 1965.

The major objective was to transcribe and identify the marginalia to the text of Deuteronomy. The presentation of the findings in regard to the sources and identity of the marginalia are set forth in Chapter III. The text and marginalia to the entire book of Deuteronomy were transcribed, but only the first five chapters, with English translation, are included in the thesis (Chapter IV). Appendix II contains material especially relevant to Chapter III.

Chapters I and II are only somewhat less important than Chapters III and IV. Chapter I provides an historical setting for the Codex. Beyond that, both Chapters have been included primarily because I wished to challenge statements made regarding this historical background and the paleographical characteristics of the Codex which seemed to me not to be consistent with reality. Inasmuch as the Codex is not readily available for reference, it seemed important that a dissenting opinion be recorded. Appendix I contains material relevant to Chapters I and II.

No attempt has been made to provide a comprehensive bibliography, but mention has been made of books with particularly fine bibliographical references.

I wish to express my gratitude to the Reverend Professor Matthew Black, M.A., B.D., Dr phil., D.Litt., D.D., D.Theol., F.B.A., Principal of St. Mary's College, University of St. Andrews, who suggested the topic of study and made available to me the

photostatic copies of the Neofiti Codex, and under whose supervision the research was done. The suggestion, the unrestricted use of the materials necessary and the quality of the supervision are all deeply appreciated.

I wish to thank also the Staff of the University of St. Andrews' Library, not only for their helpfulness, but also for the gracious manner in which they help.

It has been my distinct pleasure to have done this research as a United States Fulbright Scholar, and I wish to express my gratitude to the people of the United States for the opportunity which has been mine to live and study in Britain for nearly two years, and to do so free from any financial pressures.

TABLE OF CONTENTS

	Page
PREFACE	v
LIST OF ABBREVIATIONS	viii
INTRODUCTION	1
Chapter	
I. HISTORICAL BACKGROUND	4
II. PALEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS	13
III. NUMBER AND IDENTITY OF THE MARGINALIA TO DEUTERONOMY 1:1-29:17	24
IV. TEXT, MARGINALIA, INTERLINEAR NOTATIONS AND TRANSLATION: DEUTERONOMY, CHAPTERS 1-5	33
CONCLUSION	106
APPENDIX I	107
APPENDIX II	113
BIBLIOGRAPHY	118

LIST OF ABBREVIATIONS

MS	manuscript
MSS	manuscripts
M	<u>marginale</u> or <u>marginalia</u>
I	interlinear notation(s)
Ni	Codex Neofiti 1
FT	Fragment Targum
V	MS Vaticanus 440
L	Codex Leipzig 1
B	targumic fragments published in the Bomberg Bible and subsequent Rabbinic Bibles
N	Codex Nuremberg 1
PJ	Targum Pseudo-Jonathan
O	Targum Onkelos
<u>mh</u>	marginal hand
<u>th</u>	text hand
<u>ro.</u>	<u>recto</u>
<u>vo.</u>	<u>verso</u>
SI	Source I
SII	Source II
a.e.	and elsewhere
rm	right margin
lm	left margin
nt	next to the text
e	at the edge
up	upper reading
lo	lower reading

INTRODUCTION

In 1956 Professor A. Diez Macho of the University of Barcelona announced the discovery of a complete Palestinian Targum to the Pentateuch.

I am happy to be able to say that a copy of the Jerusalem or Palestinian Targum of the whole Pentateuch has been identified. This Targum used to be called the Fragment Targum, for until now we only knew it in fragment form. . . . From now on we shall not be able to speak of the Fragment Targum.¹

Until this discovery the extant Targums containing the complete Pentateuch consisted of the Targums known as "Onkelos" and "Pseudo-Jonathan."² All other targumic material to the Pentateuch was in fragmentary form. Of the fragmentary material there were, on the one hand, a printed edition and several MSS containing scattered verses, or portions of verses, known individually and collectively as the "Fragment Targum," and, on the other hand, the MSS containing more or less extended portions of the Pentateuch known as the "Cairo Geniza fragments."³ While possessing certain characteristics in common, the

¹A. Diez Macho, "Una copia de todo el Targum jerosolomitano en la Vaticana," Estudios Biblicos, XVI (1956), 446-47; translation by Matthew Black, "The Recovery of the Language of Jesus," New Testament Studies, III (1957), 307. See also Macho, "Una copia completa del Targum palestinense al Pentateuco en la Biblioteca Vaticana," Sefarad, XVII (1957), 119-21. For a review of the early literature and correspondence see Macho, "Le Targoum Palestinien," Nouvelles Chrétiennes d'Israël, XIII:2 (1962), 21-22.

²See Targum Onkelos, herausgegeben und erläutert von Dr. A. Berliner (London: Nutt, 1884); Pseudo-Jonathan (Thargum Jonathan ben Uziel zum Pentateuch), herausgegeben von Dr. M. Ginsburger (Berlin: Calvary, 1903).

³The Fragment Targums are published in Biblia Rabbinica, ed. Felix Pratensis (1st ed.; Venice: Bomberg, 1517-18) and subsequent Rabbinic Bibles and Das Fragmenten targum (Thargum jeruschalmi zum

Targums of Onkelos and Pseudo-Jonathan differ markedly from each other. The Fragments, in turn, possess characteristics in common which set them apart from either Onkelos or Pseudo-Jonathan.¹

The discovery of Codex Neofiti 1 brings to light a complete Targum in the tradition formerly known only in fragmentary form, and for this reason alone it is a discovery of great consequence. In addition, the discovery of this Targum makes available to targumic scholars material long desired in the search for knowledge of the date, provenience and history of the Targums to the Pentateuch and their relationships to one another. One may expect that some conclusions reached on the basis of too limited evidence from the Fragment Targum tradition will now be corrected, while others will receive added confirmation. Furthermore, the Codex provides the means for greater and more accurate knowledge of Palestinian Aramaic, which is not only important in itself but also will have its effect upon New Testament studies.² Also, the Codex contains valuable

Pentateuch), herausgegeben von Dr. Moses Ginsburger (Berlin: Calvary, 1899); the Cairo Geniza fragments are published in Paul E. Kahle, Masoreten des Westens, II ("Texte und Untersuchungen zur vormasoretischen Grammatik des Hebräischen," IV; Stuttgart: Kohlhammer, 1930). See also Macho, Nouvelles Chrétiennes d'Israël, XIII:2, 24-25, for the limited number of other extant fragments.

¹For a current account of the history and present state of targumic studies with excellent bibliographical references see Martin McNamara, "Targumic Studies," The Catholic Biblical Quarterly, XXVIII:1 (1966), 1-19; see also Paul Kahle, The Cairo Geniza (2d. ed.; Oxford: Blackwell, 1959), 191ff.; Roger LeDéaut, La Nuit Pascale: Essai sur la signification de la Pâque juive à partir du Targum d'Exode XII 42 ("Analecta Biblica," XXII; Rome: Institut Biblique Pontifical, 1963), 19-64. For bibliography see also Otto Eissfeldt, Einleitung in das Alte Testament: Unter Einschluss der Apokryphen und Pseudepigraphen sowie der apokryphen- und pseudepigraphen-artigen Qumrān-Schriften ("Neue Theologische Grundrisse," herausgegeben von Rudolf Bultmann; 3. Aufl.; Tübingen: Mohr (Siebeck), 1964), 944-48.

A comprehensive and current résumé of targumic studies in the Pentateuch with excellent bibliography is included in Gerard J. Kuiper, "The Pseudo-Jonathan Targum and its Relationship to Targum Onkelos" (unpublished Ph.D. thesis, St. Mary's College, University of St. Andrews, 1962), 1-75.

²Matthew Black, "Die Erforschung der Muttersprache Jesu," Theologische Literaturzeitung, IX (1957), 660-68; New Testament

information for the religious historian and theologian.¹ Indeed, many years of research are necessary in order to obtain an appreciation of the importance of the discovery of the Neofiti Codex for targumic, linguistic, historical, theological and paleographical studies.

Studies, III, 305-13; Macho, "En torno a la datacion del Targum 'Palestinien'," Sefarad, XX (1960), 3-16; Nouvelles Chrétiennes d'Israël, XIII:2, 25; "La lengua hablada por Jesucristo," Oriens antiquus, II (1963), 95-132; "The Recently Discovered Palestinian Targum: Its Antiquity and Relationship with the Other Targums," Supplements to Vetus Testamentum, VII (1959), 222-45. See also P. Wernberg-Møller, "An Inquiry into the Validity of the Text-Critical Argument for an Early Dating of the Recently Discovered Palestinian Targum," Vetus Testamentum, XII (1962), 312-30.

¹See, for example, Geza Vermes, Scripture and Tradition in Judaism: Haggadic Studies ("Studia Post-Biblica," IV; Leiden: Brill, 1961); LeDéaut, La Nuit Pascale.

CHAPTER I

HISTORICAL BACKGROUND

The Codex Neofiti I is a part of the Neofiti Collection in the Vatican Library in Rome. The name "Neofiti" is derived from the name of an institute in Rome which was founded by Paul III in 1543 under the name "Hospitale," to house Jewish converts. In 1577 the Hospitale was reorganized by Gregory XIII and given the name "Collegium Ecclesiasticum Adolescentium Neophytorum." It then housed Jewish and Mohammedan converts and members of dissident oriental churches. In 1580 it was moved to its present location beside the Church of Madonna dei Monti. Although officially closed in 1798, the Collegium began activity again in the middle of the 19th century. Today it is officially known as "Ospizio Pontificio dei Catechumeni e Neofiti."¹

While it is not difficult to adjudge the Codex to be an Italian MS of the sixteenth century, it is not so easy to decide in what year, or even in what decade, of the century it was finished.²

¹See M. Fitzmaurice Martin, "The Palaeographical Character of Codex Neofiti I," Textus ("Annual of the Hebrew University Bible Project," ed. C. Rabin, III; Jerusalem: Magnes Press, 1963), 1-4.

²Cf. Carlo Bernheimer, Paleografia Ebraica (Firenze: Olschki, 1924), esp. 38-92, 108, and Catalogue des manuscrits et livres rares hébraïques de la Bibliothèque du Talmud Tora de Livourne (Livourne: Belforte, [1914]), Cod. 4. Msl., Cod. 12. Msl., Cod. 76. Mnd., Cod. 112 Mnd.; cf. also Catalogue of Hebrew Manuscripts in the Collection of Elkan Nathan Adler (Cambridge: University Press, 1921), esp. Illustrations No. 33, 36, 67, 99; Solomon A. Birnbaum, The Hebrew Scripts (Part II: Fascicles 1-4; London: Palaeographia, 1954-57), esp. Plates No. 302, 307. Insofar as the paleographical character of the MS is concerned, the dating of it in the 16th century is based primarily upon the characteristics of the cursive script. For further discussion of the paleographical character of the MS see Chapter II.

The colophon of many Hebrew MSS furnishes this information.¹ The colophon of Neofiti reads:

חזק הכותב: ואמיץ הקורא
 נשלם על יד צעיר המחקקים מנחם בכ"ר מרדכי
 הרופא יצו בכר משה הרופא זל בכמ"ר מנחם הרופא
 אביר הרופאים וכתבתיו אל החכם הגדול מיישטרו
 איזדייו יר"ה פה רומ"א לחדש אדר הנהדר גבורות
 אל² אשיחה
 חזקו מאמץ לבבכם כל המיחלים ליי/

Unfortunately, the name of the scribe does not help to date the MS, for neither he nor his family is known from any other MS.³ Whether or not the mention of מיישטרו איידייו is helpful depends upon whether the name can be identified with a known historical person. An identification with Aegidius of Viterbo (d. 1532) is an attractive one, for it places the Neofiti Codex in the possession of a respected Hebrew scholar and eminent churchman and limits the period in which the MS could have been written.⁴ That the identification is not without difficulties M. F. Martin tacitly acknowledges when he makes the negative statement that "we have no solid reason for doubting that by this appellation is meant Aegidius of Viterbo" *but*: [and] when, in transliterating the name, he encloses the "g" in brackets, thus: "Ae[g]idio."⁵ In a more positive vein, however, Martin attempts to support his view with paleographical evidence from the MS. He finds the hand of Aegidius in a note written

¹Cf. William Wright, ed., Facsimiles of Manuscripts and Inscriptions ("Oriental Series," The Paleographical Society; London: Clowes, 1875-83), Plates No. XIII, XIV, XLI, LXXVII, XCI.

²This is actually the combining form of aleph and lamed, אֶלֶף, which is found throughout the text of Deuteronomy. Martin, Textus, III, 13, renders it as if the aleph were followed by the sign for abbreviation, ".

³See Aaron Freimann, "Jewish Scribes in Medieval Italy," Alexander Marx Jubilee Volume (English Section; New York: Jewish Theological Seminary of America, 1950), 294.

⁴י"ר is used only with reference to living persons. See J. Buxtorfi, De Abbreviaturis Hebraicis (Editione hac Secunda; Basileae: Impensis Ludovici Regis, 1640), 100f.

⁵Textus, III, 13-14.

in Latin with violet ink on the verso of folio 6 and attributes the marginal work of one of the annotators who used violet ink to Aegidius, as well as brackets on the verso of folio 10 which are in violet ink.¹ Upon comparison with samples of Aegidius' hand he also finds the hand of Aegidius in the chapter headings and in the numbers which appear on approximately every tenth folio of the text. In the chapter headings the letters "e" and "x" and the number "3" are most prominent; although 1, 2, 3, 4 and 6 also appear.² The similarity between the writing on the MS and that on the samples of Aegidius' hand which accompany Martin's article is remarkable.³ I examined a manuscript of Aegidius which is the property of the St. Andrews University Library.⁴ There is no doubt that the letters "e" and "x" and the numbers in this MS are very like those in the Neofiti Codex. Unfortunately, the Latin of the MS is in a formal hand, whereas that on folio 6 of Neofiti is in a casual hand and no comparison can be made between them. The fallacy in concluding that the writing on the Neofiti folios is that of Aegidius is that this writing has been compared with only a limited amount of writing in the hand of Aegidius and has not been compared with the handwriting of others. In other words, Martin might have discovered that the handwriting was not that of Aegidius, but it is by no means certain that he has established that the handwriting is that of Aegidius.

The evidence seems to be heavily against Martin when he finds the autograph of Aegidius in the original writing on a paper palimpsest glued to the verso of the last vellum folio. The word in question is Qankelos.⁵ Martin concludes that the "A" is the first

¹Ibid., 21-22.

²Ibid., 9-10.

³Ibid., see Figs. 2, 4, 5, 6, 7, 8 and 23.

⁴David, ben Joseph Kimchi [Commentary on the Laws, the Prophets and the Hagiographa, trans. into Latin by E. Canisio (1519)].

⁵See App. I, Fig. 4.

letter of the name "Aegidius" in Aegidius' own hand.¹ Against this conclusion is the fact that the facing sheet has acted as a blotter for the writing on this page and among the ink dots are those which coincide with this "A."² The "A," therefore, must be a part of the present writing and not a part of the original writing. Furthermore, the signature of Aegidius on the MS, Munich, Cod. 74, folio 696^{vo}.-- Figure 23 accompanying Martin's article--begins with an "e." This is also the first letter at the three places at which Aegidius had written his name in the MS of the St. Andrews University Library--in the opening paragraph, at the bottom of the first page and in the colophon. It would seem that Aegidius himself spelled his name with an "e" rather than with an "A." The evidence is quite conclusive against there being an autograph of Aegidius on this palimpsest.

It is possible that the date is given in the colophon "by means of a word or phrase the letters of which added together form the number of the year."³ On the assumption that the date is contained in the colophon of Neofiti 1 in this way, Martin holds the view that the reader is meant to find the year in the phrase

הנהדר גבורות א' (sic) אשיחה.

The numerical value of [these] words would be 1206 (= 264 + 617 + 1 + 324). If this date is calculated from the destruction of the Second Temple (70 C.E.), we must first add 70 and then 240 in order to arrive at the corresponding date in the Christian era. This would give us the year 1516 C.E.⁴

Before accepting the date which Martin proposes, it should be noted that, firstly, in arriving at a numerical value of 1206 for the above-mentioned phrase, he ignores the fact that what he has treated as an aleph followed by an abbreviation sign is actually the combining form of aleph and lamed used throughout

¹Textus, III, 6.

²See App. I, Fig. 4.

³Bernheimer, Paleografia Ebraica, 158. (My translation.)

⁴Textus, III, 14. For the numerical values attributed to the letters of the Hebrew alphabet see D. E. Smith, "Numerals," The Encyclopedia Britannica, 14th ed., XVI, 612.

Deuteronomy.¹ If any numerical value is meant to be ascribed to this combination, it would seem to be the value of $\aleph + 7$ (31). The phrase would then yield the year A.D. 1546. Secondly, the method by which Martin has converted the Jewish year to the Christian year needs to be substantiated. The usual method for converting a date given from the destruction of the Second Temple to the corresponding year of the Christian era is to add 68.² The phrase would then yield the year A.D. 1304 (1236 + 68). In view of the paleographical character of the MS this date can hardly be maintained; but the former date, 1546, is quite acceptable on both paleographical and historical grounds, if the method by which it is reached can be substantiated.

Professor Macho holds the view that the reader is meant to find the year in the word $\aleph\aleph\aleph\aleph$.

L'adjectif "splendide" (en hébreu "hanehedar" -- hnhdr) contient la date à laquelle la copie fut terminée: $5 + 50 + 5 + 4 + 200 = 264$, soit l'année juive 5264 qui correspond à l'an 1504 de l'ère chrétienne.³

Professor Macho maintains also that the Neofiti MS was written for Aegidius of Viterbo.⁴ It is this uniting of the year 1504 with ownership by Aegidius which is highly suspect; for the MS does not seem to have been available to Felix Pratensis when he was searching out and examining MSS in preparation for his edition of the Bomberg Bible, in which he included the Fragment Targum.⁵ One may ask whether the Neofiti Codex could have been in the possession of

¹The scribe who wrote the colophon is also known by the handwriting to be the scribe who copied the text of Deuteronomy.

²See G. Margoliouth, "Manuscripts," The Jewish Encyclopedia, VIII, 314; J. Jacobs, "Chronology," The Jewish Encyclopedia, IV, 70; M. Friedländer and J. Jacobs, "Era," The Jewish Encyclopedia, V, 199; Wright, Plates No. LXXVII and XC; Bernheimer, Paleografia Ebraica, 156-57.

³Macho, Nouvelles Chrétiennes d'Israël, XIII:2, 23.

⁴Ibid.

⁵See above, I, n. 3. See also Kahle, The Cairo Geniza, 122.

Aegidius of Viterbo without Felix Pratensis' knowledge. The two men were contemporaries; both were members of the Augustinian order; the names of both were associated with Florence, Rome and Venice; both were Hebrew scholars and collectors of Hebrew MSS.¹ Would not Aegidius have made his copy of the Targum available to Felix Pratensis, and would not the latter have preferred to publish the complete Palestinian Targum instead of the fragments which he did publish? It seems to me that the Targum could not have been in the possession of Aegidius of Viterbo nor its existence known when Felix Pratensis was preparing his edition of the Bomberg Bible. If the MS was finished in 1504, then it was in the possession of some one as yet, at least, unknown to us, and its existence remained unknown for many years.

I myself am extremely dubious about there being any date hidden in the colophon of the Neofiti Codex. Bernheimer states that "authors and printers make use of this method very often; on the contrary, among the scribes it is extremely rare."² Neither Professor Macho nor Martin cites even one example of a MS so dated. The one example which Bernheimer cites is a secular document in which the word which provides the date is distinguished from the other words in the phrase by the customary sign: וְלֹא יַעֲיִר כָּל חֲמַתּוֹ (Psalm 78:38).³ Perhaps a less precise but more reliable date for the MS may be discovered through the accumulation of knowledge about the Codex itself and its relationship to its historical environment, to other Hebrew MSS and to extant targumic material. This research needs to be done carefully and thoroughly and without the limitation of prior suppositions.

Besides the question of the date of the MS itself there is the question of the date of its acquisition by the Neofiti Library.

¹See the comment on relationship of Aegidius to Felix Pratensis in McNamara, The Catholic Biblical Quarterly, XXVIII:1, 4.

²Bernheimer, Paleografia Ebraica, 158. (My translation.)

³Ibid., 158, with example on 135 and explanation on 137, n. 3.

I should like to suggest tentatively that the Codex was acquired by the Hospitale between 1542 and 1577 and that it was reviewed, censored and given its present title page between 1577 and 1581.¹

Apparently, the first page on which there was writing at the time the Codex was acquired by the Neofiti Library was the folio on which the text begins: the original "title" is found on this page; the original numbering of the folios begins with this page; the signature and seal of the Collegium are found on this page.² This signature and seal must have been affixed in, or after, the year 1577, for it was in this year that the reorganized Hospitale was given the name "Collegium."³

In Deuteronomy every occurrence of צלם וצורתה has been erased (4:16, 23, 25; 5:8; 27:15 (twice)), and, of the three occurrences of צלמי, two have been erased (7:5, 25) and one blotted out (12:30). At 29:17 the word "nations," אומות, found in a context from which it is possible to read a warning against the proselytizing practises of the converted Jew, has been erased. At 3:14

סלקת has been erased; and, finally, three of the four occurrences of the verb טע (MT: נתן) used to convey the idea of thrusting away from God toward idolatry have been erased (4:19; 13:6, 11).⁴ These erasures are in general agreement with the rules for the

¹While I am suggesting that the Neofiti Codex was in the Neofiti Library prior to 1581, I call attention to the decree of Gregory XIII by which he ordered the Jews "to surrender all Talmudic and similar works. . . .; those in Rome were to comply within ten days. . . . Inquisitors and others in charge of the work were warned to be strict in fulfilling their duties, and it was decreed that any one who should be found with a forbidden book in his possession after the appointed time, should be severely punished." The "appointed time" was June (July?) 1581. (William Popper, The Censorship of Hebrew Books (New York: Knickerbocker Press, 1899), 66 and n. 230.) The possibility exists that the Neofiti Codex was received at the Collegium in accordance with this decree and that it was never collected by its owner. If this were so, however, one would expect either a censor's signature instead of the signature and seal of the Collegium, or, failing that, the signature and seal of the Collegium on the title page rather than on the first page of the text.

²See App. I, Fig. 2.

³See above, 4.

⁴The fourth occurrence is at 13:14.

expurgation of Hebrew MSS set forth in the indices of expurgations which were being composed from about 1570 onward.¹

No direct evidence has as yet come to light for censorship of the MS in the Collegium. At the same time, the fact that the House of Neophytes--both as Hospitale and as Collegium--has a history of close association with the censorship activities of the Roman Church in Italy does make the possibility one to be seriously considered.² Among all the activities and/or involvements of the Institute, perhaps that of the Congregation of the Index, created by Pius V in 1571 and continued by his successors, is especially relevant to the censorship of the Neofiti Codex. Between 1578 and 1583 this Congregation was actively engaged in drawing up an index of expurgations.³ Three members of the Commission have an association with the House of Neophytes: Paul Eustachius was at one time a teacher of Hebrew within the House; Cardinal Sirleto as Cardinal-Protector of the Collegium at the time; and Robert Bellarmine as one who was later to be in charge of the Collegium. It may well be that the Collegium provided the place where the Congregation worked. This Congregation was particularly interested in Biblical commentaries as the title, "Censures on the Pentateuch," given to its Index indicates. A very likely time for the censorship of the Neofiti Codex was the time when this Commission was at work.

In the upper right-hand corner of the present title page the letters XDW are written. When numerical values are assigned to the letters, their total value is 341 (300 + 40 + 1). If this figure represents the year 5341 of the Jewish era according to the Creation, the corresponding year of the Christian era is 1581

¹ See Popper, 77-104, esp. 82-83; Gustave Sacerdote, "Deux index expurgatoires de livres hébreux," Revue des Études Juives, XXX (1895), 257-80. Both these works include excellent bibliographies on the subject of Christian censorship of Hebrew MSS.

² Popper, see esp. 60, 61, 62f., 73 and n. 255; Sacerdote, Revue des Études Juives, XXX, 259f., 262-71; Martin, Textus, III 3 and nn. 17-21.

³ For details see Sacerdote, Revue des Études Juives, XXX, 259f., 262-71, Appendice 280-83, et passim; Popper, 62-64.

(341 + 1240; or 5341 - 3760).¹ It is at least plausible that with the reorganization of the Hospitale in 1577, or with the removal of the Collegium to the new location in 1580, the contents of the Neofiti Library were reviewed and, as a Targum to the Pentateuch, Neofiti 1 received special notice. It was censored (although not necessarily by a member of the Congregation of the Index) and then given a proper title page. On this title page, in the upper right-hand corner, the year was written.

In 1891 the Codex was transferred with forty-one other MSS to the Vatican Library. Although the Codex was identified as a תרגום הנומס ירושלמי in the inscription written above the opening line of Genesis and on the title page,² in the Vatican Library it was catalogued as an Onkelos Targum; and the title "ONKELOS TARGUM" was printed on the binding. The explanation for this error is without doubt that some one misinterpreted the memorandum written on the paper palimpsest glued to the verso of the last vellum folio.³ The untidiness of this notice is an indication of uncertainty and haste, of a quick jotting rather than a descriptive statement, of a memorandum rather than a notice—a scholar's reference to information on Targums. It tells us nothing about the contents of Neofiti 1. It does tell us that some one was making use of this Targum and of the information about Targums in Bartolocci's volume. The cataloguer in the Vatican Library erroneously interpreted this scholar's note to be a description of the contents of Neofiti.⁴ The Codex remained disguised as an Onkelos Targum until Professor Macho discovered the contradiction between the title on the binding and the contents of the MS within.

¹For the method of dating Hebrew MSS and for conversion to the Christian era see above, 8, n. 2.

²See App. I, Figs. 1 and 2.

³See App. I, Fig. 4.

⁴Gustave Sacerdote also described the Neofiti Codex as an Onkelos Targum. For the description of the Codex which he gives in "I Codici della Pia Casa dei Neofiti in Roma," Memoria di Gustavo Sacerdote (Reale Accademia dei Lincei, 1892; Roma, 1893), see LeDéaut, 32, n. 50.

CHAPTER II

PALEOGRAPHICAL CHARACTERISTICS

The Neofiti Codex is a handsome MS, excellently preserved, written on gilt-edged vellum folios and bound in hard vellum covers. The present title page is written on the second vellum folio; the text begins on the third vellum folio; 446 folios were used for the text and colophon; a blank vellum folio follows the text.

There are three series of numbers on the folios, all of which begin on the recto of the folio on which the text begins. The oldest of these enumerations is found on the recto of each folio to and including the last vellum folio. These numbers are hand-written. Although the number of folios so numbered amounts to 447, the last folio is numbered 435 owing to the fact that some folios have been given duplicate numbers. A second series of numbers, in consecutive order, has been affixed by a stamp to the lower left-hand corner of each recto on which the text is written.¹ This enumeration series does not appear on the photostatic copies. A third series of numbers, hand-written and in consecutive order, is found at the left and below the last line of the text.² With some irregularity these numbers appear on every tenth folio and doubtlessly had to do with the binding of the MS.³ In this thesis the folios are referred

¹For a convenient tabulation of the discrepancies which ensue between the two series of numbers see LeDéaut, 35, n. 55.

²This is the series which Martin, Textus, III, 11, attributes to Aegidius. See above, 6.

³Ibid., 8f. Martin has erroneously stated that the enumeration from folio 258 onwards is on every tenth folio to folio 446. Actually, the group starting with folio 298 and marked 31 contains only 8 folios. From folio 306, marked 32, onward to folio 446 the groups contain 10 folios.

to in consecutive order beginning with the text and ending with the last vellum folio.

Except for the recto of the first (unnumbered) folio and folio 447 each folio is ruled with eighteen horizontal lines and two vertical margins. Any space at the end of the line is filled by apparently meaningless strokes, by the elongation of a letter in the last word of the line, or by beginning the word which is to appear on the following line. The writing depends from the line with an average of seven to eight words to the line. The text, with the exception of the verso of folio 83 is unpointed. The first word, or two words, of each verse is given first in Hebrew. The punctuation consists of the sign ":" at the end of verses and after the Hebrew. The text is written in square script by three different scribes. The folios and texts for which each scribe was responsible are as follows:

Text hand (= <u>th</u>)	Folios	Text
A ¹	1a-30b ² 201a-240b	Gen. 1:1-18:18 Lev. 1:1-22:2
B	31a-200a 200b 242a-245a	Gen. 18:18-Ex. 40:38 Blank Lev. 22:18-23:28
C	241a-241b 245b-446b	Lev. 22:2-18 Lev. 23:28-Deut. 34:12

Text hand C was responsible also for the colophon.

Each text hand is significantly different from the others. A particularly noticeable distinguishing characteristic is the manner of writing the divine name. Th A used four yods (יִי); th B, three yods (יִי); and th C, three yods with an extension on the upper yod (יִי). A noticeable difference between the script of th A and that of th C is the use by the former of the combining form of the aleph and lamed common to Spanish-Italian MSS (ל) and the use by the latter of the form common to German MSS (ל).³

¹The text hands have been given an alphabetical order of appearance. Cf. Martin, Textus, III, 15.

²The recto of a folio is designated by "a," the verso, by "b."

³Cf. Adler, Figs. 36 and 86 and Birnbaum, II, Fig. 345. But see Bernheimer, Paleografia Ebraica, 108 and Fig. 7.

On nearly every folio of the text there are marginalia (M) and interlinear notations (I).¹ Usually, although not always, the word which coincides with the beginning of the marginal reading has a dot over it. Interlinear notations are placed above the words to which they correspond and are made by the hand which added the variant readings in the margin.

There is as yet no agreement among paleographers as to the names by which to refer to different types of Hebrew script.² In the attempt to differentiate among the types of script in the margins of Neofiti 1 I found the illustrative and descriptive materials in Bernheimer's Paleografia Ebraica most helpful; and I have chosen to use Bernheimer's nomenclature because I found a definite correspondence between the script in the margins of Neofiti 1 and that in the tables which he has included in his book.³ After careful examination of the script I came to the conclusion that there were three different types of script in the margins--square, rabbinic and cursive.⁴ All the square script is that of th C. In Deuteronomy the M in square script represent one-word omissions from the text which the scribe noticed at the time of copying the text. The M in rabbinic script represent longer omissions from the text which appear to have gone unnoticed by the scribe at the time of copying the text and to have been supplied, in contradistinction to those in square script, only later. The M in cursive script represent variant readings to the text.⁵

While I find a distinction between rabbinic and cursive script in the margins, Martin is of the opinion that, except for

¹Only on folios 75a-80b, 84a-90b, 369b and 446b are there neither M nor I.

²Cf. Margoliouth, The Jewish Encyclopedia, VIII, 307ff.; Square, Square Rabbinic or Semi-Rabbinic, Rabbinic and Cursive; Birnbaum, II: Square, Cursive and Marshait; Bernheimer, Paleografia Ebraica, 38ff.: Square, Rabbinic and Cursive.

³Paleografia Ebraica, 38-95.

⁴See App. I, Figs. 5, 6 and 7 for samples of each type.

⁵It remains to be seen whether these relationships hold in other books. Certainly one can expect some kind of correlation between type of script and purpose of M.

the square script of th C, all the M is written in rabbinic script with admixtures of cursive forms.¹ This 'rabbinic' script is the work of ten different hands which are distributed over the MS as follows:²

Marginal hand (= <u>mh</u>)	Folios	Text hand
1	1a-30b	A
2,3,4,5,6,7,8	31a-74b ³	B
9	81a-83b ³	B
9	91a-94a	B
7,8	94b-100b	B
9	101a-108b	B
7,8	109a-135a	B
9	135a-168b	B
10	169a-200a	B
	200b	Blank
1	201a-240b	A
10	241a-407b	C
7,8	408a,b	C
10	409a-446b	C

It is immediately apparent that the folios of th A were annotated by one hand as were also, practically speaking, the folios of th C. The folios of th B, on the other hand, were annotated by many hands, including the hand which annotated the folios of th C.

Martin identifies mh 1 with th A on the basis of a parashah on folio 29b, חֲסִדְּלָת פִּרְשָׁת לך לך, the first two words of which are in mh 1's script and the last two words of which are in th A's script.⁴ He identifies mh 9 with th B on the basis of link-words

¹Textus, III, 24-25. Owing to this difference of opinion, for the sake of clarity I enclose the word "rabbinic" in single quotation marks ('rabbinic') whenever, in the presentation of Martin's view, reference is made to M which I consider to be in cursive script.

²Ibid., 17f. I am in general agreement with M. F. Martin regarding the number of marginal hands and the folios on which they appear, and I should like to take this opportunity to express my indebtedness to him for sorting out the various hands. The hands are numbered in the order of their appearance as scribes of a bulk of the M on the folios in question. Sporadic M by any one of them have been disregarded here. (Cf. Ibid., 17, n. 94.)

³There are no M on folios 75a-80b and 84a-90b.

⁴Textus, III, 23. Parashoth indications serve to divide the Scriptures into sections for liturgical purposes.

on the folios of th B.¹ On the folios of th A and th C and on some folios of th B the link-words are written by the text hand. On many folios of th B, however, the link-words are in the script of mh 9. According to Martin, on folio 194b the link-word combines the square characters of th B and the 'rabbinic' characters of mh 9. The presence of the script of mh 9 in the link-words on folios of th B and the combination of the two in one word are the basis for identifying mh 9 with th B.² Mh 10 is identified with th C on the basis of one I in violet ink in th C's script amid M in violet ink in mh 10's script.³

Although Martin's only evidence for the identification of mh 1 with th A is the parashah indication which combines features of both types of script, he seems to consider further evidence the fact that mh 1 and th A appear concurrently in the MS.

Besides, anywhere in the MS where the first text hand has transcribed the main text, this mh 1 appears as the predominant marginal hand.⁴

While the statement is a reasonably accurate description of the folios in question, it has no weight as evidence that the M of mh 1 and the text of th A were written by one and the same person. In spite of this, Martin goes on to say:

A similar argument would lead us to identify th C with mh 10. For the latter occurs chiefly between fs. 241a-446b which were transcribed by th C.⁵

But the statement made here about mh 10 is at least deceptive, if not inaccurate. As Martin himself points out in his list of the ten marginal hands and their respective folios, the M on folios 169a-200a and 241a-446b is attributable to mh 10.⁶ The text on folios

¹Link-words are placed below the last line of the text on the verso of certain folios and represent the words of the text to appear on the recto of the next folio.

²Textus, III, 18-20.

³On folio 298a. Ibid., 21.

⁴Ibid., 23.

⁵Ibid.

⁶Ibid., 17. See above, 16.

169a-200a was not copied by th C but by th B.¹ While the work of mh 1 coincides with and is within the limits of the folios of th A, the work of mh 10 does not coincide with, nor is it within the limits of, the folios of th C.² Even if the flaw in the argument is ignored, the identification of mh 10 with th C cannot rest on the argument that this hand, like that of mh 1, appears concurrently with a text hand. The accurate statement that can be made here about mh 10 is that the work of mh 10 on folios 241a ff. is only a continuation of the marginal activity begun on folio 169a and continued to the end of the Codex.

In my opinion the identification of mh 9 with th B is quite defensible. The identification of mh 1 with th A on the basis of the parashah indication rests on exceedingly limited, but surprisingly convincing, evidence. The evidence for the identification of mh 10 with th C which Martin supplies is also exceedingly limited, but the interpretation of it is reasonable. It is surprising that Martin does not mention the four-line acrostic on folio 187b, where the first letter of each line is written in square script while the remaining letters are in 'rabbinic' script, and where the letters in square script spell מנחם (written: מנחם).³ Th C, who is known by the handwriting to have written the colophon, identifies himself there as מנחם.⁴ Mh 10 identifies himself here as מנחם. This is the conclusive evidence that only one scribe was responsible for the text and M of th C and the M of mh 10.

Having identified the three main scribes of the MS as th A-mh 1, th B-mh 9 and th C-mh 10, Martin argues that the text of each scribe has been annotated by at least one of the other scribes. This leads to the conclusion that the marginal work of the three main text hands must have been done within a reasonably short time. At the same time, there are "no positive reasons for saying that the marginal

¹Ibid., 16; see above, 14.

²Ibid., 16 and 17; see above, 14 and 16.

³See App. I, Fig. 8.

⁴See above, 5. See App. I, Fig. 3.

activity of the marginal hands 2-8 took place either soon or much later after the text was completed by th C.¹

Before discussing further the more important question of the marginal activity of marginal hands 1, 9 and 10 two comments are in order concerning marginal hands 2-8. Firstly, it seems to me that there are positive reasons for including within the period of activity of at least th A-mh 1 and th B-mh 9 the activity of marginal hands 2-8. The evidence suggests that th A and th B were at one time working together on the MS, for at Gen. 18:18 th B continues the work begun by th A while th A begins anew at Lev. 1:1.² It would appear that, while th A preferred to annotate his own work, th B preferred to copy the text and allow others to annotate it. This would explain satisfactorily the fact that the various marginal hands appearing on th B's folios do not appear sporadically throughout th B's work (or even throughout the MS) nor alongside the main marginal hands, as would be expected if they were later annotators of the text; but appear continuously and without other hands within a particular area. It is most unlikely that their interest in the text, or the source from which they might have been copying, coincided with folios rather than with verses, but the change of hands coincides with folios. The apparently unsystematic way in which the marginal hands reappear on the folios is exactly what one would expect to find when several persons have undertaken to complete one project. In short, there is positive evidence that marginal hands 2-8 were at work at the same time as marginal hands 1 and 9. If mh 1 and mh 9 were at work at the same time as mh 10, then all the marginal work, with possibly a few isolated exceptions, was done within the same period of time.

Secondly, Martin finds an interruption in the work of mh 10 by marginal hands 7 and 8 on folios 408 and 409b.³ I am not convinced that the M on these folios is by a hand, or hands, other than

¹Martin, Textus, III, 28-29.

²See above, 14. It may also be worthy of note that Lev. 1:1 provides a convenient mid-way point.

³Textus, III, 18, 26-27.

that of mh 10. It seems to me that the difference in writing from surrounding writing may be attributed to something as simple as a new point on a pen. The writing is not so much unlike that of mh 10 as it is like the writing of one whose pen is scratching and being generally difficult to manage. As soon as the pen was broken in mh 10 wrote again with his customary easy style.

The least convincing of Martin's arguments is his assertion that the folios of each text hand were annotated by at least one of the other text hands. From his study of the MS he came to the following conclusions regarding the relationships among the text hands.¹

Marginal hand	Text hand	Folios
<u>th</u> A (= <u>mh</u> 1)	<u>th</u> B <u>th</u> C	56a, lines 1-18, left margin. 266b, 274a, 284a, 286a, 289a, 292, 301b, 302b, 304a, 311b, 313a, 335a, 338a, 338b, 339b, 341a, 344a, 360a, 378b, 387b, 402a, 409a, 412b, 414a, 423b.
<u>th</u> B (= <u>mh</u> 9)	<u>th</u> A	1a, 1b, <u>parashoth</u> on 1-11, 12-19, 61b-63a.
<u>th</u> C (= <u>mh</u> 10)	<u>th</u> B	169a-200a.
<u>th</u> C	<u>th</u> B	170b, 171b, 173a, 187b, 194b, 195a, 200a.

When I did not find M on folio 56a which could, in my opinion, be attributed to mh 1, I assumed there had been a typographical error and expected to find mh 1 on some other folio of th B. I found no M on the folios of th B which I could attribute to mh 1.

Insofar as the M which Martin attributes to mh 1 on the folios of th C are concerned, he seems not to have noticed that in spite of a striking similarity in general appearance the following letters are consistently different in the M on the folios of th A from those in the M on the folios of th C: gimel, lamed, tau, shin and the combining form of aleph and lamed.² Nor does he seem to have noticed the differences in the formation of the letters between this script which he attributes to mh 1 and the surrounding script which he

¹I have brought the evidence which appears in three separate charts in Martin's article together into one chart. Cf. Textus, III, 25, 27, 28.

²See App. I; cf. Figs. 6, 7 and 13.

attributes to mh 10. The differences are so great as to call into question the designation "rabbinic" for both.¹ The failure to notice the two different types of script may account for the failure to notice that this rabbinic script on the folios of th C has a marked tendency to become cursive in those places where there are marginal and interlinear notations to the M to the text. The cursive script in this essentially rabbinic script is by the same hand as that of the surrounding M in cursive script.² The conclusion is that both rabbinic and cursive script in the margins of th C's folios are attributable to one hand. Since th C and mh 10 are known to be one and the same hand, all the M on the folios of th C are attributable to th C-mh 10.

That the rabbinic script and the cursive script are by one hand is supported by the relationship of the marginal and interlinear readings to the M themselves. An excellent example is provided by the text and M at 2:7.³ The only satisfactory explanation of the relationship of all the M and I here is that they were all added at the one time by one hand. The interlinear notation מאנדיע and the marginale לא חסריתן פתום were made before the annotator noticed the scribal error--probably homoeoteleuton. Upon noticing it, he erased the error in the text but failed to erase completely the marginale and interlinear notation. He then added the M to correct the text. He began this M in rabbinic script ^{but} /lapsed into a primarily cursive script. He then added, in cursive script, the marginal and interlinear variants to this M. Finally, he added the I מנדיע and the M לא חסריתן פתום at the correct place.

A very minor error also supports the identification of these marginal hands. The M in cursive script on folios 298b-315b, 318b-320a, 356a-405b and 407a,b are written in violet ink. The M in rabbinic script (Martin's mh 1) are written in black ink. Once, however, the M in rabbinic script is written in a mixture of violet

¹ See App. I; cf., for example, M, Fig. 6.

² See App. I; cf., for example, Figs. 6, 7, 9 and 14.

³ See App. I, Fig. 9. See also, below, 53.

and black ink.¹ A reasonable explanation for this is that a pen which was being used with black ink was inadvertently dipped into violet ink--or vice versa--by some one who was using two pens and two colors of ink simultaneously.²

Martin's own statements regarding the script of mh 10 on the folios of th B are ambiguous. In his list of ten marginal hands and their respective folios he shows mh 10 as the annotator of "the bulk of the marginalia" on folios 169a-200a.³ These are folios of th B. Where he discusses all the folios on which mh 10 appears he includes the M in square script on folios 170b, 171b, 173a, 187b, 194b, 195a and 200a of th B.⁴ On page 23 he makes the following curious statement.

Mh 10 is . . . found on some folios transcribed by th B [footnote: fs. 169a, 186b, 187b, 189a, 194b, 195a], but even here we find that th C has inserted square forms into the margins of th B's work [footnote: cf. f. 200a]. This proves that th C revised th B's work. In fact, mh 9 which we have identified with th B does not appear in these folios under discussion. Mh 10 (= th C) seems to have performed this work.⁵

It is simply impossible to reconcile the statement that "mh 10 is . . . found on some folios transcribed by th B" and the footnote to it listing six folios between folios 169a and 200a on which this marginal hand is to be found with the fact that, with the exception of the square script of th C, the only marginal hand on every folio of th B from 169a to the end of th B's work (folio 200a) is that of mh 10. It is, moreover, misleading to state that th C "inserted" square forms into the margins of th B's work. If th C "inserted" M into the margins of the folios of th B, he inserted them among his own marginal work. Even then, in view of

¹On folio 378b.

²Cf. Martin, Textus, III, 21 and n. 113.

³Ibid., 17; see above, 16.

⁴Ibid., 27; see above, 20.

⁵Ibid., 27.

the situation in Deuteronomy, the use of the word "inserted" is questionable. It is more likely that square and 'rabbinic' script were added at the same time. The appearance of square forms and cursive forms together on the folios is evidence, not that th C's primary purpose was to "revise" the work of th B, but to finish annotating the MS. This becomes clear when one notes that all the marginal work from 169a to the end of the MS, with the exception of folios 201a-240b, which were completed by th A-mh 1, was done by th C-mh 10. That thC-mh10 annotated the final folios of th B, on which th B-mh 9 nowhere appears in the margins, is no evidence that th B and th C were at work on the MS at the same time.

Whether or not th B-mh 9 annotated the folios of th A in the very limited number of places where Martin finds them is of little consequence.¹ Without this evidence it is apparent that th A and th B were at some time working on the MS together.² The question not yet answered is at what point in the history of the Codex th C-mh 10 began work on it. On the basis of the studies made of the MS to date it is impossible to say with certainty whether he was among the first to work on it; whether he joined the group already at work on it; or whether he finished a MS which had been left incomplete.

¹Ibid., 27; see above, 20.

²See above, 19.

CHAPTER III

NUMBER AND IDENTITY OF THE MARGINALIA TO DEUTERONOMY 1:1-29:17

It is the opinion of Professor Macho that the marginalia and interlinear notations of the Neofiti Codex "betray at least three different original sources."¹ P. Grelot, after a detailed comparative study of Gen. 4:3-16 of several MSS, decided that "l'origine des gloses marginales de TJN [Ni] ne se laisse pas aisément discerner. . . . Ngl [M] serait plutôt fondé sur la collation de plusieurs manuscrits."² Of this conclusion R. LeDéaut writes, "Cette opinion semble confirmée par la lecture de tout le Codex."³ However, it can be argued that it is not necessary to postulate more than two sources to account for the M to Deut. 1:1-29:17 inasmuch as at no verse are there more than two M to any one word, or group of words, in the text.⁴ Moreover, two M to any one textual reading are found in fewer than 5% of the total number of

¹Macho, Supplements to Vetus Testamentum, VII, 237.

²P. Grelot, "Les Targums du Pentateuque: Étude comparative d'après Genèse, IV, 3-16," Semitica, IX (1959), 86, n. 2.

³LeDéaut, 37.

⁴Beyond 29:17 there is a change in the text and M which warrants a separate study.

At first glance there appears to be an exception at 13:18 where one finds מן נדעם in the right margin and מן נדעם above כל מן in the left margin. The text lacks this reading in any form. Since a form of מן נדעם is found in the texts of PJ, O and MT at this point, מן נדעם כל מן may be explained as an omission from the text, or as scribal notation to a deficient text. מן נדעם may be either M or I to כל מן נדעם. The three M may be accounted for; then, as one omission from the text and two M, or as one omission, one I and one M.

verses; for more than 95% of the verses there is only one M to any one word, or group of words, in the text.¹ It would seem in order, therefore, to examine the M in light of an hypothesis of two sources, of which one supplied much the greater number of M. For convenience the latter source may be designated as Source I; the other, as Source II.

A comparison made between the text of Neofiti and the corresponding verses of Deuteronomy extant in the Cairo Geniza fragments (extant only in MS D) yields a total of fifty-seven variants, exclusive of spelling variants unless included in the M of Neofiti.² There are M for twelve of these variants. These twelve M include four which substitute the spelling of the Cairo Geniza text for that of the text of Neofiti and three which insert כעץ after אנה in the clause י אנה מפקר יתכר. The remaining five M effect a change in phraseology or vocabulary. Although the texts of 28:16, 17 and 18 of Neofiti differ substantially from those of the Cairo Geniza, there are no M noting the differences. At 28:16 an alternate reading for the verse is given in the margin, but it is a reading different from that of the Cairo Geniza. The evidence is against the Cairo Geniza tradition as represented in MS D as a source for the M to Deut. 1:1-29:17.

On the other hand, there is abundant evidence that one source for the M is the tradition represented in the Fragment Targums. The M to Neofiti is paralleled in the FT in sixty-one complete and fifty-two partial verses. All the M corresponding to thirty-eight of the complete verses and four of the partial verses of the FT are variant readings to the Neofiti text identical with the readings at these points of the FT. For twenty-eight other partial verses in the FT all the M corresponding to the extant portions are identical with the FT readings. For eight of the complete verses and three of

¹See the following verses for M indicating the possibility of two sources: 1:28; 2:15,19,20,21; 3:16,17,20; 4:26; 6:19; 8:9; 14:1; 15:14; 17:8; 18:14; 20:6,8; 22:12; 23:2,6; 24:6,14,15; 25:2,9; 27:25; 29:14. See below, 45, 56, 57, 58, 69, 70, 83.

²Kahle, Masoreten des Westens, II, 26-28.

the partial verses in the FT one of the two sources apparent in the M to Neofiti is identical with the FT reading.

In addition, there are many words and phrases in the M to Neofiti which occur repeatedly, either alone or in context, which are identical to FT readings. Among these are the following:

אליין	1:1; 2:4,8,22,29; 3:5; 4:45; 7:20; 12:1; 18:12; a.e.
הנרן	1:1,39; 2:11; 4:10; 5:17,18,20; 7:16,26; 9:29; a.e.
ההנרן	19:17; 28:65; 29:2,17.
דאית	2:36; 3:8,12,25; 4:18,47,48; 5:8,14,21; a.e.
שיצי	4:26; 7:2,20,24; 8:19,20; 9:3; 12:2; 17:7,12; a.e.
קררייה	2:34,37; 3:4,5,6,10,12; 5:14; 6:10; 12:14; a.e.
שבח (אורייתה הדה)	1:5; 4:8; 17:18,19; 27:3,8,26; 28:58; 29:8.
Gentilic names ending in אי	1:5,7,19,20,27; 2:9,10,11,12; a.e.
ערד	3:26; 5:25; 13:17; 17:16; 18:16; 19:9.
טליתה	22:15,16,19,20,21,25,27,29.
ארף	1:28,37; 2:6,15,20; 3:20; 5:17,20; 7:20; 9:20; a.e.
זרעיית בני	1:8,36; 4:37; 5:29; 10:15; 11:9; 12:25; 28:46.
פיקודייה	5:29,31; 6:1,2,17; 7:9,11; 8:1,6,11; a.e.

אליין appears in the margin at 1:1 where it is one of many M identical with the FT reading. It also appears in context at 3:5 in a M which is identical with the FT reading, and at 2:8 it is a one-word M corresponding to the FT reading.

A comparison with the extant FT shows the pronoun הנרן to be identical with the FT reading at 1:1; 14:7 and 15:11, as is ההנרן at 29:17.

Twenty-eight times the M דאית replaces די or ד of the text. Whenever a FT reading corresponding to the M is extant, that

reading is also דאית (4:18,48; 7:10; 22:4; 29:10).

At 7:10 the verb שיצי is identical with the FT reading. At 7:20 it is found in context with אליין. The verb is attested as FT vocabulary also at 7:23 and 33:27, the only other extant verses where a verb of this meaning is required by the context.

At 3:5 and 19:5 קורייה appears as M identical with the FT reading. At 5:14 it appears in context with דאית.

The M (אורייתה הדה) שבח is identical with the FT reading at 27:8 and 29:8. The phrase is found in the FT also at 31:24 and 32:46.

More than forty times there are M which change the spelling of gentilic names to end in אי. The M at 3:11 is identical with the FT reading. At 3:8; 4:47 and 12:12 the M are found in context with דאית.

The M עור is found to be identical with the FT reading at 28:68 and in context with קוריין at 19:9.

טליתה is identical with the FT reading at 22:20 and 22:21.

None of the verses to which ארף appears as M is extant in the FT. It is attested as FT vocabulary, however, at 32:5 and 33:28 and is found in context with הנון in the M at 5:17 and 5:20.

There are no verses extant in the FT with which to compare the M זרעיית בני, but the phrase appears in the FT at 34:4.

פיקורייה appears in the margins thirty times. It is found in the FT only at 26:18, where, curiously enough, it is not found in the margin of Neofiti even though it is to be expected. It is attested as FT vocabulary at Gen. 3:15 and 27:40, Lev. 27:34, and Num. 12:16 and 15:31.

The simplest hypothesis to hold regarding these recurring M is that every occurrence of each is dependent upon one source; to posit two or more sources for any of them is to multiply sources unnecessarily. There is direct evidence for dependence upon the FT-tradition source for each of the following: אליין, הנון, ההנון, טליתה, עור, שבח (אורייתה הדה), קורייה, שיצי, דאית, and gentilic names ending in אי. There is indirect evidence for the dependence upon this source of the מרף, for it is found in context

with ןללן. The evidence points to the FT-tradition source as the source for all these M and for every occurrence of them.

The fact that comparison of the M with the extant FT shows that all the M to many verses are from the one source suggests that all the M to other verses for which the FT is only partially extant for comparison may be from one source. When one, or some, of the M to any verse is identifiable by comparison as dependent upon the FT-tradition source, it must be recognized that the others, for which no comparison can be made, may well be from the same source. The M to 3:5 and 5:29 provide examples.¹ At 3:5 one M is attributable by comparison to the FT-tradition source. The other two M include

קורייתא and אליין קוריין. At 5:29 one M is attributable by comparison to the FT-tradition source. The other two M include זרעיית בניהון and פיקורדי. Since for each verse one M is known to be from the FT-tradition source and the others can be defended as possible FT readings, and since it is known that all the M to other verses are from the FT-tradition source, the more likely explanation for these M is that all are from the one FT-tradition source than that those unidentifiable by comparison are from one or more other sources. It should be noted also that this indirect evidence for the dependence of זרעיית בניהון and פיקורדי upon the FT-tradition source is evidence for the dependence of every occurrence of these recurring M upon this source, according to what has already been said of the other recurring M.

Finally, the postulation of one source for all the M to one verse has the very practical result of making sense of the M. The M to 4:8 provides an example of this.² There are four M to this verse. There is no FT extant, but two M can be attributed by indirect evidence to the FT-tradition source. The substitution of למלכו for רבה, which is followed in the text by לאית, is the same reading as that found at 4:7, which is attributable to the FT-tradition source by comparison. The third M, שבח (אורייתא הדא), is a

¹See below, 65 and 104.

²See below, 76.

phrase of the FT. The second M, ך'ט'ק, agrees with Onkelos. The fourth M, ך'ך', cannot be attributed to any extant text. In spite of a word which agrees with Onkelos, another which agrees with no extant text and two which can be attributed to the FT-tradition source only on the basis of other texts, the conclusion which makes the most sense of the M is that they are all from the FT-tradition source.

It can be seen by the foregoing that the amount of FT extant is insufficient to convey a true evaluation of the relationship of the Neofiti M to the extant FT if one depends solely upon comparison of extant texts for this evaluation. In reality, the major source for the M to Deut. 1:1-29:17 of Neofiti is a manuscript of the FT-tradition possessing a high degree of continuity. In order to determine with which of the FT this MS is in closest agreement, I collated those readings where the M of Neofiti disagreed with one or more of the FT.¹ The following is a recapitulation of the evidence of the fifty-five verses, eighty-three M and one hundred thirty-five variants involved.

Extant FT	Number of agreements with:						Number of disagreements with:	
	V	VL	VB	L	BN		VLBN	VB
VLBN*	5	25	15	5	9	8	13	
VB**	25					14		16
* 27 verses	Total number of agreements with V:						70	
** 28 verses	" " " " " "						L vs. V: 14	
	Total number of agreements with VL						84	

It is evident that the primary source for the M to Deut. 1:1-29:17 was a MS most closely related to the Vaticanus MS but with some affinity with the Leipzig Codex.

¹In collating, I used Ginsburger, Das Fragmententhargum, 61-65, for the readings of the Paris MS 110 and M. C. Doubles, "The Fragment Targum: A Critical Re-examination of the Editio Princeps, Das Fragmententhargum by Moses Ginsburger, in the Light of Recent Discoveries" (unpublished Ph.D. thesis, St. Mary's College, University of St. Andrews, 1962), 88-104, in which he has set forth the Vaticanus MS with a critical apparatus consisting of the significant variants found in the Bomberg edition, Codex Nuremburg 1 and Codex Leipzig 1. In the following tabulation V = MS Vaticanus 440; B = fragments first printed in the Bomberg Bible; N = Codex Nuremburg 1; L = Codex Leipzig 1. The MS Paris 110 is disregarded because it proved not to be significant.

The question arises whether it is possible to distinguish between Sources I and II. An examination of the verses where the FT is also extant shows that the two sources are consistently placed in certain relationships to each other. Source II never appears in the right margin unless in conjunction with Source I. It is placed either in the left margin with the corresponding M of Source I in the right margin or, if in the same margin with Source I, below Source I or at the outside margin with Source I next to the text. Furthermore, unless it is obvious that two sources are involved, Source II is given as one reading (in the left margin) while Source I may be rendered by several separate readings, any of which may be in either margin. (See Appendix II, Section A, for examples.) There are no exceptions to the positions of the M in those verses which can be compared with the FT. This seems to warrant the conclusion that the relationships exist everywhere. If so, then it is possible to distinguish between the two sources even when there is no extant FT. (See Appendix II, Section B, for examples.) When the observations are applied to the M which provide two variant readings to a single textual reading in the verses included in Chapter IV of this thesis, the following results:¹

At 2:21 the M are found in the left margin with ותקיפין above ותקיפין. The former is, therefore, to be attributed to Source I, the latter to Source II.

At 1:28 the M are in the right margin with תברר at the edge and אמסיר next to the text. At 2:19, 20; 3:16 and 20, the M are in the left margin. At 2:19 כלוקבל...עמוןאי is at the edge and עמוןאי is next to the text; at 2:20 זורתנייה is at the edge and אימתני is next to the text; at 3:16 תחרמה...קרתא is at the edge and מצעית is next to the text; at 3:20 אף is at the edge and אף is next to the text. In every instance, the former M is to be attributed to Source II, the latter to Source I.

Thus, by an examination of distinguishable M it becomes possible to make decisions concerning otherwise indistinguishable M.

¹See below, 58, 45, 57, 69, 70.

It is hoped that the procedure will be tested by application to the M of other books of Neofiti. In the meantime, two reasons are advanced for the soundness of the conclusions based on so little evidence. One is the fact that there were no exceptions to the positions of the M in those verses which could be checked. The other is the reasonable assumption of need for order in copying two sources into the margins of one MS if that MS is to be of value.

A comparison between the texts of Source II and Pseudo-Jonathan shows that Source II is related to the PJ tradition (See, for example, 8:9; 10:20; 17:8; 20:6, Appendix II). Although the evidence is limited, there seems to be a greater similarity to Onkelos than to PJ in the vocabulary and grammar. At 17:8 PJ has $\square\tau\kappa$ (blood) while Source II has $\square\tau$ (0); PJ has $\kappa\epsilon\gamma\tau\kappa$ while Source II has $\gamma\tau\kappa$ (0: $\gamma\tau\kappa$); at 25:2 PJ has $\gamma\kappa$ (if) while Source II has $\square\kappa$ (0). The attached pronominal suffix (20:6); the use of the singular instead of the plural (15:14; 22:12); and the spelling $\kappa\lambda$ of the first person plural pronominal ending (29:14) are all found and are all characteristic of O. There is also evidence in the vocabulary of relationship to the rabbinic writings:

17:8	$\tau\kappa$	See Jastrow pp. 467,8 and 342 ¹
25:2	$\kappa\epsilon$	See Jastrow pp. 1399f., $\kappa\epsilon$.
29:14	$\kappa\lambda$	See Jastrow p. 192.

Source II would seem to have been a late text compounded of many elements. It would seem also to have been fragmentary in nature.

In conclusion it must be said that, inasmuch as the complete text behind the FT is not available, the hypothesis here set forth--namely, that there are only two sources for the M to Deut. 1:1-29:17 of Neofiti 1 and that one of these sources is a MS with a high degree of continuity of the FT tradition--cannot be proved. Its justification lies, first of all, in the assumption that it is wiser to postulate no more sources than necessary to satisfy the evidence than to multiply sources unnecessarily; secondly, in the fact that the

¹Marcus Jastrow (ed.), A Dictionary of the Targumim, the Talmud Babli and Yerushalmi, and the Midrashic Literature (2 vols.; New York: Pardes Publishing House, 1950).

evidence is not only not contradictory but supportive; and thirdly, in the fruitfulness of the hypothesis when tested. So long as the views that the M represent either collations from several sources or from "at least" two sources are entertained, both of which have the effect of setting no limit to the number of possible sources, the M are a confusion of variants, the reason for which is difficult to discover. When the M are examined in the light of an hypothesis of two sources, the seeming confusion gives way to order and valuable information comes into view.

CHAPTER IV

TEXT, MARGINALIA, INTERLINEAR NOTATIONS AND TRANSLATION: DEUTERONOMY, CHAPTERS 1-5

This Chapter consists of a transcription of the text, M and I of Deut. 1-5 of the Neofiti Codex, together with an English translation. Agreement of any M with a FT reading is also shown.

In the presentation, the text occupies the upper section of each page; the M, I and recognition of obvious scribal errors, the center section; the translation, the lower section. In the center section, the word, or words, of the text for which there is M and/or I to be recorded, is separated from the M and/or I by a bracket. Two diagonal lines (//) indicate the completion of the information concerning each textual reading. Words, or portions of words, enclosed in brackets do not appear in the margins or between the lines of the MS, but are included for the sake of clarity only. The divine name, written in the MS as ²יְיָ, is transcribed as /יְיָ.

DEUTERONOMY, CHAPTER ONE

1. אלה הדברים: אלין פתגמיה די מלל משה עם כל בני ישראל וארכה יתהון עד אינון יהיבין בעבר ירדנה עני משה ואמר להון הלא במדברה ובטורא דסיני איתיהיבת לכון אוריתה בני ישראל ובמישריה דמואב אתפרשת לכון כמה ניסין עבד יי/ עמכון בני ישראל כד הוריתון קיימין על ימא דסוף אתבזע קדמיכון ימא ואתעבד תרתין עשרי איסטרטין אסרט לכל שבט ארגיזתון קודמוי על ימא וסרבתון על ימא דסוף ועל עסק

1. אלין [אליין M (FT) // די מלל] דמ I // וארכה [והרכה M (FT) // אינון] דהנון M (FT) // ירדנה [ירדנה M (FT) // איתיהיבת] ית I // אתפרשת [ית I // כמה] כמן I // עבד ... הוריתון] וגבורן עבד לכון ממריה די/ כד הורי/ M (FT) // ואתעבד] וית/ I // תרתין] [תר] תי I // איסטרטין] + מן I // אסרט] + הדה I // וסרבתון] וסבתון M // ימא דסוף] ים I //

1. These are the words which Moses spoke with all the sons of Israel. And he admonished them when they were dwelling beyond the Jordan. Moses answered and said to them, Was not the Law given to you in the wilderness and at the mountain of Sinai, sons of Israel? And in the plains of Moab was it not explained to you how many signs the Lord did with you, sons of Israel? When you were standing at the sea of Suf He caused the sea to divide before you and twelve roads to be made, a road for each tribe. You provoked Him at the sea, and you rebelled at the sea of Suf. And on

יליליה די שלחתון מן מדברה דפראן למיללה ית ארעא דכנען
ועל עסק מנה די אמרתון נפשן מעיקה בלחמה הדין דמיכליה
קליל ובחצרות נפלו פיגריכון ועל ידי בשרא די אתחמדתון
ועל עסק עיגלה די עבדתון אמר יי/ במימרה למישיצי יתכון
אלולי דאדכר לכון קיימה די קיים עם אבהתכון עם אברהם עם
יצחק ועם יעקב ומשכן זימנא די עבדתון לשמיה וארון קיימא
דיי/ די אעלתון בגווה וחפיתון יתיה בדהבא סנינה אמר
במימריה וכפר על חוביכון:

די שלחתון מן] דש [מן] I ; דאשתלחו מן M (FT) // מן מדברה]
ממ/ I // למיללה ... נפשן] גזר עליכון דלא תיעלון לארעא
דישראל ובגין מנתה דאמרתון דנפ/ M (FT) // דמיכליה] דמאכ/
I // ובחצרות ... במימרה] וגרי בכון חירותה ובחצרות די
נפלו מן פיגריכון על ידי בשרא ובגין עגלא דעבדתון אמר
במימריה M (FT) // ועל [עסק עיגלה]] על [עסק עיגלה] I //
יי/ במימרה] במימריה דיי/ I // די קיים] דק I // עם אברהם
... ומשכן] עם אב יצ ויע ומ/ M (FT) // די עבדתון] דע/ I //
די אעלתון] דעללת/ I ; [די] עלתון M (FT) // סנינה] סנינה
M (FT) //

account of the spies which you sent from the wilderness of Paran
to spy out the land of Canaan, and on account of the manna of
which you said, Our souls are tired of this bread, the eating of
which is little, and at Hazeroth your dead bodies fell on account
of the flesh which you desired, and on account of the calf which
you made, the Lord would have destroyed you by His Word were it
not that He called to mind on your behalf the covenant which He

2. אחד עשר: ארח מהלך חד עשר יומין הוה לכוון
מהלכה מן טורא דחורב אורח טור גבלה מטי עד רקם דגיעה על
דחטיתון וארגזותון קדמרי אתעכבתון ועברתון¹ בהון מהלכין
ארבעין שנין:
3. ויהי: והוה בסוף ארבעין שנין בחד עשר ירתין
בחד יום לירחא מלל משה עם בני ישראל כל מה די פקד יי/
יתיה למימר להון:

2. ארח מהלך] מ[הלך] M (FT) / הוה לכוון מהלכה מן
טורא] מן טו / M (FT) / מהלכה] מהלך I / מן טורא] מט / I //
טור גבלה מטי עד] טורא דגבלה עד די M (FT) // [טור] גבלה
[טור] דג / I // מטי עד] עד I // ועברתון ... ארבעין
והלכתון יתיה לאר / M (FT) /
3. בסוף] לס / M (FT) // משה עם] ע[ם] I // כל]
ככל M // די פקד] דפ / I // יי / ... להון] ממריה דיי / יתיה
עליהון M //

had made with your fathers--with Abraham, with Isaac, and with Jacob--and the tent of meeting which you made to His name and the ark of the covenant of the Lord which you brought into its midst and covered with pure gold. By His Word He spoke and wiped out your sins.

2. The journey from the mountain of Horeb by way of the mountain of Gebal to Rekem Giah was an eleven days' journey for you. Because you sinned and provoked Him you were delayed, and you journeyed for forty years in crossing them.

3. And at the end of forty years, in the eleventh month,

¹Conjecture. The second letter is not clear.

4. אחרי: בתר די קטל ית ערג¹ מלכיהון דאמורי

דהורה שרי בחשבון וית ערג מלכא דבותנין דהורה שרי
בעשתהתה באדרעא:

5. בעבר: בעברה דירדנה בארעהון דמואביי שרי

משה למפרשה ית ספר אורייתה הדה למימר:

6. יי/ אלהינו: יי/ אלהן מליל עמן בחרב² למימר

סגין לכון למישרי בטורא הדין:

4. די קטל] דק/ I// מלכיהון] מלכהון I// דהורה]

די הורה M// דבותנין דהורה] (דבותנייה)³ דיהורה M//

בעשתהתה] [בעשת]רת I// באדרעא] ובא/ M//

5. בעברה] בעבר M// דמואביי] דמואבאי M// ספר]

שבח M//

6. סגין] סגי I; אסגי M//

on the first day of the month, Moses spoke with the sons of Israel everything which the Lord had commanded him, saying to them:

4. (After he had slain Og,¹ the king of the Amorites, who was living in Heshbon, and Og, the king of Batanaia, who was living in Ashtaroth in Edrei,

5. Beyond the Jordan, in the land of the Moabites, Moses began to explain this book of the Law, saying:)

6. The Lord our God spoke with us at Horeb, saying, You have dwelt at this mountain long enough.

¹Error for סיחון (Sihon).

²Last word on folio 356^{vo}. First word on folio 357^{ro} is בחרב.

³Text erased. Conjectural reading.

7. פנו: כווינו וטולו לכוון ועולו לטורהון

דאמוריי וכבישו ית כל כופרנוי במשרה בטורה בשפלתה
ובדרומה ובחוף ימא ארעהון דכנעניי וטור בית מוקדשה עד
נהרה רבה נהרה דפרת:

8. ראה נתתי: חמון דמסרית קדמיכון ית דיירי

דארעא עולו וירתו ית ארעא דקיים יי/ לאבהתכון לאברהם
ליצחק וליעקב למתן להון ולבניהון מן בתריהון:

7. דאמוריי] דאימוראי ולכל כופרניהון //M

בשפלתה] וב[שפלתה] //I ובדרומה] וד[רומה] //M דכנעניי
דכנענאי //M נהרה] נהר[ת] //I

8. דמסרית] דהא מ/I; הא יהבית //M דיירי דארעא

דיירי א I // וירתו] ורתו //M דקיים יי/] די קיים
ממריה דיי //M ולבניהון] ולזרעיית בני //M מן בתריהון]
בת //I

7. Turn, betake yourselves and go to the hill country of the Amorites and conquer all the villages in the plain, in the hill country, in the valley, and in the south, and along the sea--the land of the Canaanites--and the mount of the Tabernacle, to the Great River, the River Euphrates.

8. Behold, I have delivered before you the inhabitants of the land. Go and take possession of the land which the Lord promised

9. ואמר: ואמרת לכון בשעתה ההיא למימר לית אנה יכיל

לבלחורדי למסבול יתכון:

10. יי/ אלהיכם: יי/ אלהכון אסגי יתכון והא אתון סגין

וקיימין יומא הדין ככוכבי שמיא לסרגי:

11. יי/ אלהי: יי/ אלהי אבהתכון יוסף עליכון כוותכון

אלף דזמנין ויברך יתכון היך מה דמלל לכון:

12. איכה: אייכדין אסבול לבלחורדי טרחתכון ומטולכון

ודיניכון:

9. [לבלחורדי] ב[לבלחורדי] //I [למסבול] [למס] בל //I

10. [לסרגי] לסולוי M //

11. אלהי אבהתכון [אלהה דאב/ M // דזמנין] דן דזבנין

M // דמלל] די מליל M //

12. אייכדין] איכדין //I אייכדין אסבול לבלחורדי]

היך אנא סבל לב M // [לבלחורדי] בל[לבלחורדי] //I

your fathers--Abraham, Isaac and Jacob--to give them and their children after them.

9. And I spoke to you at that time, saying, I am not able to bear you alone.

10. The Lord your God has multiplied you, and behold, you have increased and are this day like the stars for multitude.

11. May the Lord, the God of your fathers, make you a thousand times as many as you are and bless you, even as He said to you.

12. How can I bear alone the labor of you, the burden of you, and your judgments?

13. הָבוּ לָכֶם: הָבוּ לָכֹון גִּבּוֹרִין חֲכִימִין וְסַכְלָתָנִין וְחַכְמִין

לְשִׁבְטָכֹון וְאֲמַנִי יִתְהוֹן רַבְרַבִּין עֲלֵיכֹון:

14. וַתַּעֲנוּ: וְעֲנִיתֹון יְתִי וְאֲמַרְתֹון שְׁפָר פִּתְגָמָא דִּי מַלְלַת

לְמַעַבְדּ:

15. וְאָקַח: וְנִסְבַּת יֵת רֵאשֵׁי שְׁבִטֵיכֹון גִּבּוֹרִין חֲכִימִין

וְסַכְלָתָנִין וּמַנִּיִּת יִתְהוֹן רַבְרַבִּין עֲלֵיכֹון רַבְרַבִּי אֶלְפִין רַבְרַבִּי

מֵאוּרֹון וְרַבְרַבִּי חֲמַשִּׁין וְרַבְכַּבִּי עֶשְׂרִין וְסַרְכִין לְשִׁבְטֵיכֹון:

13. הָבוּ לָכֹון [מִנֹון //I וְחַכְמִין] וּמְרִי דִיעָה //M

וְאֲמַנִי ... עֲלֵיכֹון] וְאֶשְׂרֵי יִתְכֹון רֵאשֵׁין ע / //M [יִתְהוֹן] [יֵת] כ[וֹן]

//I

14. שְׁפָר פִּתְגָמָא [הָא שְׁפָר פִּתְגָמָא] I; טַב פ / //M דִּי

מַלְלַת] דִּם I //

15. שְׁבִטֵיכֹון] שְׁבִטִיָּה //M וְסַכְלָתָנִין ... עֲלֵיכֹון]

וִידִיעִין וְשׁוֹרִית יִתְהוֹן רַבְרַבִּין עַל[יכֹון] //M וְרַבְכַּבִּי] error for

וְרַבְרַבִּי // עֶשְׂרִין] [ע]סַרְת I; עֶשְׂרַת //M

13. Choose for yourselves wise, prudent and learned men of your tribes, and I shall appoint them as princes over you.

14. And you answered me and said, The thing which you have said is a fine thing to do.

15. So I took the heads of your tribes, wise and prudent men, and I set them as princes over you--princes of thousands, princes of hundreds, and princes of fifties, and princes of twenties, and officers throughout your tribes.

16. ואצוה: ופקדית ית דייניכון בשעתה ההיא למימר

תהוון שמעין בני אחיכון ודיינין יתהון דינין דקשט בין גבר
ובין אחרי ובין תותביה:

17. לא תכיר: לא תסבון אפין בדינה כמלוי דזעירה

וכמילוי דרבה תהוון שמעין ולא תדחלון מן קדם מלך ושליט ארום
דינה קדם יי/ הוא מתבע ופתגמה די יקשי מינכון תקרבון יתי
לורתי ואשמע יתיה:

18. ואצוה: ופקדית יתכון בשעתה ההיא ית כל פתגמיה

די תעבדון:

16. דייניכון] סרכיכון //M תהוון ... דקשט] שמועו מן

אחיכון ותדונון יתהון בקשוט //M בני] ?בין // error for דקשט]

[דק]שוט I // בין] לבין //M ובין (1st.) ולבן //M תותביה]

//M תותביה

17. כמלוי ... תהוון] כדינה דרבא כדינא דזעירא תה/

//M קדם מלך ושליט] גבר רב //M דינה קדם יי/ ... תקרבין]

לאלהה הוא ופתגמא די יקום באפיכון תק/ //M די יקשי] דין/

I // יתיה] יתכון //M

18. די תעבדון] דתע/ I //

16. And I commanded your judges at that time, saying, You will be hearing the sons of your brothers and judging righteously between a man and his brother and the sojourner with him.

17. You shall not be partial in judgment. You shall hear alike the matter of the small and the great; and you shall not tremble before king or ruler because the judgment is being sought before the Lord. And the matter which is too difficult for you, you shall bring to me that I may hear it.

18. And I commanded you at that time all the things that you should do.

19. ונצטלן מן חורב והלכנו ית כל מדברה רבה
 ודחילה ההוא די חמיתון אורח טורחון דאמוריי היך מה פקד יי/
 אלהן יתן ומטיבן עד רקם דגיעה:
 20. ואמר: ואמרית לכו מטיבון עד טורחון דאמוריי די
 יי/ אלהן יהב לן:
 21. ראה נתן: חמון דהא מסר יי/ אלהיכו קדמיכו ית
 ארעא סוקו וירתו היך מה די מלל יי/ אלה אבהתכו לכו לא תדחלו
 ולא תבהלו:

19. די חמיתון] דח //I דאמוריי] דאימוראי //M
 פקד] דפ/ I //
 20. דאמוריי] דאמוראי //M
 21. חמון ... קדמיכו] יהב יי/ אלהן קד/ //M דהא מסר]
 דמס/ I // סוקו וירתו] סק וירתו I // די מלל] דמ/ I // אבהתכו]
 אבהתך I // לכו] יתך I // תבהלו: תבלקו //written over

19. And we went out from Horeb and travelled about all that great and fearful wilderness which you saw on the way to the hill country of the Amorites, just as the Lord our God commanded us. And we arrived at Rekem Giah.

20. And I said to you, You have arrived at the hill country of the Amorites, which the Lord our God is giving to you.

21. Behold, the Lord your God has delivered the land before you. Go and take possession as the Lord the God of your fathers has told you. Do not fear nor be anxious.

1:22

22. ותקרבונו: וקרבתו לתתי כלכונו ואמרתונו נשלח גברין
קדמינו וילילו לבא ית ארעא ויתיבונו יתן פתגמא ית ארחא די בסוק
בה וית קוהיתו די בעול בגרויהונו:

23. וייטב: ושפר באפי פתגמא ונסבית מנכונו תרינו עשר

גברין גבר חד מן כל שבט:

24. ויפנו: וכוינו לטורא ומטון עד נחל סגולה ואלילו

יתה:

22. לתתי לורתי // error for // נשלח] נשלחה //M וילילו

לבא] ויללון לן M // ויתיבונו יתן] ויחזרונו יתן //M פתגמא]

פתגם //M קוהיתה] קוריתה // error for // די בעול] דנ / I //

בעול בגרויהונו] בעולין בהן M //

23. באפי] באפרי M // תרינו] תרי M //

22. And all of you came near me and said, Let us send men ahead of us that they may spy out the land for us and bring back word to us of the way by which we should go up and of the villages into which we should go.

23. And the thing pleased me, and I took from among you twelve men, one man from each tribe.

24. And they turned to the hill country and came to the valley of Grapes and spied it out.

25. ויקחו בידם: ונסבו בידיהון מן פירי ארעא
 ונחיתו לרותן ואגיבו יתן פתגם ואמרין טבה הוא ארעא דיי/
 אלהן יתב לן:
 26. ולא אביתם: ולא צביתון למיסק וסרביתון על פם
 גזירת ממרה דיי/ אלהכון:
 27. ותרגבו: וארעמתון במשכנכון ואמרתון על מה
 דהוה ממרה דיי/ סני יתן אפק יתן מארעא דמצרים לממסר יתן
 בידיהון דאמוריי למישיצי יתן:

25. מן פירי ארעא] מפ/ [ארעא] I; [מן] פיריה
 דארע/ M // ונחיתו ... יתן] ואוחיתו לרותן ואחזרו ית/ M //
 יתב] יהב //error for
 26. צביתון למיסק] בעיתון למיסק M // על פם
 גזירת] על פום [גזירת] I; [על] גז/ M //
 27. וארעמתון] וית/ I // מה דהוה] דה/ M // מארעא
 דמצרים לממסר] מן מצרים לממסור M // דאמוריי] דאימוראי
 M //

25. And they took in their hands some of the fruit of the land and came down to us and brought us word, saying, The land which the Lord our God is giving us is good.

26. But you did not want to go up and rebelled against the command of the Word of the Lord your God.

27. And you complained loudly in your tents and said, It is because the Word of the Lord hates us that He has brought us from the land of Egypt to deliver us into the hands of the Amorites, to destroy us.

28. אנה אנחנו: לאן אנן סלקין אחינן אמסון ית לבבינן

למימר עם רברבין וסגין מינן קריין רברבן ותלילן עד צית שמיא

ולחוד בנוי דענק גוברא חמינן תמן:

29. ואמר: ואמרית לכוון לא תבהלון ולא תדחלון מינהון:

30. No Hebrew : יי/ אלהכון הוא באיקר שמינתיה מדבר

קדמיכון הוא יעבד לכוון נצחני קרביכון ככל מה די עבד יי/ עמכון

במצרים ועיניכון חמיין:

28. לאן אנן] אן אנן // מ [אמסון] אמסיר M ; תברר M //

וטגין] ותקיפין M// ותלילן] ותליכן written over // ולחוד]

לחוד I ; ואוף M //

30. באיקר] ביק/ II// באיקר ... מדבר] דמדבר M //

יעבד] יסדר M// נצחני] סדרי M// די עבד] דע I// ועיניכון

חמיין] לעיניכון חזיין I ; קודמיכון M //

28. Where are we going up? Our brothers have made our hearts melt by saying, The people are greater and more numerous than we. The villages are large and fortified up to heaven. And besides, we saw the sons of Anak the giant there.

29. And I said to you, Do not be anxious nor afraid of them.

30. The Lord your God who leads you by the glory of His Shekinah is He who will win your battles for you according to all the Lord did with you in Egypt while you watched.

31. רבמדבר: רבמדברה די חמיתון די סבל יתכון יי/
אלהכון היך מה דסביל גבר ית ברה בכל ארחה די הלכתון עד מיעלכון
עד אתרה הדין:
32. רבדבר: רבפתגמא הדין לית אתון מהיימנין בשם ממרה
דיי/ אלהכון:
33. ההלך: דדבר קדמיכון בארחה למתקנה לכון אתר
לשרוייכון בעמודה דאשתה בליליה למחוייה יתכון בארחה די תהלכון
בה רבעמודה דעגנה באיממה:

31. די סבל] דט // I עד אתרה] לא // I
32. in text. רבפתגמא // colon follows רבפתגמא] רפת/

// M

33. דדבר] די ד I; דמדבר // M למתקנה] לת[קנה] I;
למחויייה M; למחויייה // M לשרוייכון] לשיר/ // I לשרוייכון
בעמודה דאשתה] למשרייה יתכון בא M; למשרייה יתכון בא M //
דאשתה] + לאנהרה לכון // M די תהלכון] דהלכתון // I באיממה
ביממ/ I //

31. And in the wilderness, where you saw that the Lord your God carried you as a man carries his son through the whole way which you journeyed until your coming to this place.

32. But in this matter you did not believe in the name of the Word of the Lord your God,

33. Who went before you in the way to prepare a place for your lodging--in the column of fire by night, to show you the way by which you should travel, and in the column of cloud by day.

34. וישמע: ושמע יי/ ית קל מליכון ותקף רוגזיה ואמר

בשבועה למימר:

35. אם יראה: אין יחמי גבר בעמא האלין דרה בישה הדין

ית ארעא שבתה דקיימת למיתן לאבהתכון:

36. דולתי: ארום אלהן כלב בר יפונה הוא יחמי יתה

וליה אתן ית ארעא די דרס בה ולבנוי חלף די אשלם למימר טב בתר

מימרה דיי/:

34. [יי/ מימרא דיי/ מ/ ואמר בשבועה] וקיימ בממריה מ//

35. [גבר?] בעמא האלין] בגברייא א[לין] /I/ האלין]

האיליין מ// בישה] [ביש]תה I // דקיימת] דיק/ I //

36. [ארום] ברם מ// יחמי] חמי מ// די דרס] דדר[ס]

I // ולבנוי חלף די אשלם] לזרעיית בנוי אלף דא/ מ// די אשלם]

דאש/ I // למימר טב בתר] בת מ//

34. And the Lord heard the sound of your words, and He became exceedingly angry and swore, saying:

35. Not a man among this people of this evil generation shall see the good land which I promised to give to your fathers.

36. Except Caleb, the son of Jephunneh--he will see it. And I shall give the land on which he has trod to him and to his sons because he, in speaking well, has faithfully followed the Word of the Lord.

37. גם בי: לחרד עלי הוה רגוז מן קדם יי/ מן בגללכון
למימר להוד את לא תיעול לתמן:
38. יהושע: יהושע בר נון דקיים משמש קדמך הוא ייעול
לתמן יתיה אתוקף ארום הוא יחסן יתה ית ישראל:
39. וטפכם: וטפליכון די אמרתון לבזה יהוון ובניכון
די לא חכמון יומא הדין למפרשה בין טב לביש אינון ייעלון לתמן
ולהוד אתן יתה ואינון יירתון יתה:

37. [להוד] להוד I // עלי ... יי/ [בי תקוף רוגזה די/]
//M [רגוז] רגז I // מן בגללכון] בג I // [להוד] אף I ; אף //M
38. דקיים משמש קדמך] דמעבר קדמיכון //M [יתיה]
//M יתה

39. אמרתון] אמריתון I // יהוון] יהורי M // די לא]
דלא I // חכמון] חכמין M // למפרשה בין] בי]ן] M // אינון]
הנון M // ולהוד] ולהון // error for: ואינון] והנון M //

37. The Lord was angry with me also on account of you, and He said, You also shall not enter there.

38. Joshua, the son of Nun, who serves you, will enter there. Encourage him, because he will cause Israel to take possession of it.

39. And your little ones, whom you said would be as prey, and your children, who this day cannot distinguish between good and evil, will enter there; and to them I shall give it, and they will possess it.

¹M is meant to replace ייעלון . Cf. 3:28.

1:40

40. ואתם: ואתון כוונו לכוון וטולו למדברה אורח ימה

דסוף:

41. ותענו: ועגיתון ואמרתון לי סרחנן קדם יי/ אבן

נסוק ונסדר קרבה ככל מה די פקד יתן יי/ אלהן ואיזדיינתון גבר
ית מאני זייניה ואוחיתון למיסוק לטורא:

42. ויאמר יי/: ואמר יי/ לי אמור להון לא תסקון ולא

תסדרון קרבה ארום לית איקר שכינתי מדברה ביניכון ולא תתנגפון
קדם בעלי דבביכון:

41. סרחנן] חטינן M // נסוק] נסק I // נסוק ונסדר]

סלקין ונסדרה לקובליהון סדרי M // ואיזדיינתון] ועברכון

[ועברתון?] M // מאני] מאייני M // ואוחיתון] וזדתון M ;

וזדינ?? M // למיסוק] [למי]סק I //

42. יי/ לי אמור] ממריה דיי/ לי אמ/ משה אמ/ M ; [יי/

לי] אמר I // קרבה] לקובליהון סדרי קרב/ M // מדברה ביניכון]

ביניכון M // ולא תתנגפון] דלא תנגפון M //

40. But you, turn and go to the wilderness in the direction of the sea of Suf.

41. And you answered and said to me, We have sinned before the Lord. We will go up and fight in accordance with all that the Lord our God has commanded us. And each man of you armed himself with weapons of war and hastened to go up to the hill country.

42. And the Lord said to me, Say to them, You shall not go up and fight because the glory of my Shekinah is not among you as leader, that you may not be defeated before your enemies.

43. ואדבר: ומללית יתכון ולא שמעתון וסרבתון על פם

גזירת מימרה די/ ואזידתון וסליקתון לטורא:

44. ויצא: ונפקו אמורייה דשריין בטורא ההוא לקדמותכון

ורדפו יתכון היך מה דרדפן אזרעייתה דדברייתה וכתיתו יתכון

בגבלה עד שיציו:

45. ותשבו: וחזרתון ובכיתון קדם יי/ ולא שמע יי/ בקל

בכותכון ולא אצית למליכון:

46. ותשבו: ושריתון ברקם יומין סגין כיומיא די שריתון:

43. יתכון [עמכון //M וסרבתון] וארשעתון //M

ואזידתון [וזידתון?] //M

44. דשריין [דהוה שרה //M אזרעייתה ... יתכון]

דברייתה זיבורייתה וקטילו ית //M

45. יי/ בקל בכותכון [מימריה די/ בקלכון //M

46. די] + קדמאי //M

43. And I told you; but you did not listen, but you rebelled against the command of the Word of the Lord. And you deliberately disobeyed and went up to the hill country.

44. And the Amorites, who dwelt in that hill country, came out opposite you and pursued you just as hornets chase bees; and they utterly crushed you at Gebal.

45. And you turned and wept before the Lord, but He did not listen to the sound of your weeping and did not hearken to your words.

46. And you dwelt in Rekem many days--as many days as you had dwelt (there).

DEUTERONOMY, CHAPTER TWO

1. ונפנ: וכורין ונטלינן במדברה ארח ימה דסוף היך
מה די מלל מימריה¹ די/ עמי אמר משה ואקפנן ית טורא
דגבלה יומין סגין:
2. ויאמר: ואמר יי/ לי אמר משה למימר:
3. רב לכם: סגין לכון למקפה ית טורא הדין כורין
לכון לצפונה:
4. ראת העם: וית עמה פקד למימר אתון עברין
בתחום אחיכון בנוי דעשר דשריין בגבלה וידחלון מנכון
ותזדהרון לחדה:

1. במדברה] למד/ מ/ די מלל] דמ/ I // עמי אמר]
לי אמר מ/ [סגין] סגי מ/
2. יי/ [מימריה די/ מ/
3. סגין ... ית] סגי לכון אקף ית מ/
4. בתחום ... בנוי] בתחומיהון דאחיהון דב[נוי]
מ/ [דעשר] + אליין מ/

1. Then we turned and journeyed through the wilderness in the direction of the sea of Reeds, just as the Word of the Lord told me, Moses said; and we circled about Mt. Gebal for many days.

2. Then the Lord said to me, said Moses, saying:

3. You have been circling about this mountain long enough. Turn to the north.

4. And command the people, saying: You are about to cross

¹Last word on folio 359^{vo}. The first word on folio 360^{ro} is ממריה; it has the I רא[ממ].

5. אל תתגרר: לא תתגררן בהון סדרי קרבה ארום
לא אתן לכון מן ארעהון עד מדרס כמה דרגלה ארום ירתו לעשו
יהבית ית טורא דגבלה:
6. אכל: מצדן לית אתון צריכין מזבון מן לורתהון
בכסף דמנה נחית לכון מן שמיא ולהוד מיינ לית אתון צריכין
מזבון מן לורתהון דבירה דמיא סלקא עמכון לראשי טוריה
ולחלתתה עמיקתה:

5. מן ארעהון] מארעכון //י לעשו] דע[שו] //י
6. לית ... עמיקתה] תזבנן מן לורתהון בכסף
ותיכלון וארף מיינ תזבנן מן לורתהון בכסף ותשתון //מ
מזבון מן לורתהון] מזבן מנהון //י ולהוד] ול[הוד] //י
מזבון מן לורתהון] למיזבן מנהון בכ[סף] //י

through the territory of your brethren, the sons of Esau, who dwell in Gebal; and they will be afraid of you, so be exceedingly watchful.

5. Do not engage in battle with them, for I will not give you any of their land, not even so much as the print of the sole of your foot, because I have given Mt. Gebal to Esau as an inheritance.

6. You will not lack food; you will buy from them with money, because manna came down for you from heaven. And also you will not lack water; you will buy from them, because the well of water went up with you to the tops of the mountains and to the deep valleys.

7. כי יי/: ארום יי/ אלהכון (בסעדכון לא חסרתון כל
 מן דעם)¹ גלי קדמוי הלכותכון ית מדברה רבה דנה ארבעין שנין
 יי/ אלהכון בסעדכון לא חסרתון כל מן דעם:
 8. ובעבר: ועברנן מן לורת אחונן בנוי דעשו דשריינן
 בגבלה מן אורח משרה מן אילת ומן כרך תרנגולה וכווינן
 ועבריןן ארח מדברה דמואב:

7. יי/ אלהכון] + בריך יתכון בכל עבדי ידיכון גלי
 קדמוי הלכותכון ית מדברה רבה דנה ארבעין שנין יי/ אלה /M //
 M: עבדי ידיכון] עובדיכון I //M: עבדי] עובד M //M: גלי
 ... ית] ידע הליככון ית M //M: דנה] הדין I //(לא חסרתון
 כל מן דעם)] לא [חסריתכון]² פתגם M // (כל מן דעם)] מאנדעם
 I // חסרתון כל מן דעם] חסריתכון פתגם M // כל מן דעם]
 מנדעם I //

8. מן לורת] מל I // דעשו] + אליין M (FT) // אילת
 ומן כרך] עקרביית ומכ[רך] M // וכווינן ועבריןן ארח] וכוון
 עברן א[רח] M //

7. For the Lord your God (erasure) knows your wandering in this great wilderness. For forty years the Lord your God has been your helper. You have not lacked anything.

8. So we passed on by our brethren, the sons of Esau, who dwell in Gebal, away from the direction of the plain, away from Elath and the fortress of Tarnegola. And we turned and went on in the direction of the wilderness of Moab.

¹Text erased. Conjectural reading.

²Word partially erased. Conjectural reading.

9. ויאמר יי/: ואמר יי/ לי אמר משה לא תעיקון ית
 מואביי ולא תסדרון לקבליהון סדרי קרבה ארום לא אתן לכון מן
 ארעהון ירתו ארום לבנוי דלוט יהבית ית לחיית ירתו:
 10. והאמים: אומתנייה מן לקדמין שרון בגוזה עם רברבין
 וסגין ותקיפין כבנוי דענק גאבריייה:
 11. רפאים: גאברין יתחשבוין אוף אנון כבנוי דענק גאבריייה
 ומואביי הון קריין להון אומתנייה:

9. //י [ממרה די/ מ //מ מואביי] מואב I; מואבאי M //
 תסדרון לקבליהון סדרי] תתגרון בהון סדרי M // מן ארעהון]
 מא/ I //
 10. אומתנייה] אמ[תנייה I // מן לקדמין] מל[קדמין] I //
 גאבריייה] גובריייה M //
 11. גאברין] גוברין M // אנון] הנון M // גאבריייה
 ומואביי] גיברא ואמוראי¹ M // קריין] קראין I // אומתנייה]
 אמ/ I //

9. And the Lord said to me, Moses said, Do not harm the Moabites and do not engage in battle with them; for I will not give any of their land to you as an inheritance, because I have given Lechajath to the sons of Lot as an inheritance.

10. (The Emthanites formerly lived in it, a people great and numerous, and mighty as the sons of Anak the giant.

11. Like the sons of Anak the giant they were also considered to be giants, but the Moabites called them Emthanites.

¹. Error for מואבאי.

2:12

12. ובשעיר: ובגבלה שרון חורבניה מן לקדמין ובנרי.
 דעשו ירתו יתהון ושיצון יתהון מן קדמיהון ושרון באתריהון היך
 מה די עבדו ישראל לארע תותכותהון די יהב יי/ להון:
 13. עתה: כדון קומו ועברו ית נחלה דזרד ועברנן על נחלה
 דזרד:

14. ויהימים: וימלא די הלכנן מן רקם דגיעה עד זמן די
 עברנן ית נחלה דזרד תלתין ותמניא שנין עד דסף כל דרא עמא עבדי
 קרבה מן משריתה היך מן די קייט יי/ להון:

12. ובגבלה שרון חורבניה] ובטורא דגבלא שרון חורבנא
 מ // מן לקדמין] מל // די עבדו] דע // תותכותהון]
 ירתותהון // די יהב] דיהב // יי/ מימריה דיי/ מ
 13. כדון] וכדו מ // ועברו] + לכון מ // נחלה דזרד] נחל
 ז[רד] // על] ית // י
 14. וימלא] + קדמאי מ // מן רקם] מר // די עברנן]
 דע // דסף] די סף מ // עבדי] דסדרי מ // מן] + גו מ // די
 קייט] דק // יי/ ממרי דיי/ מ

12. The Hornites formerly dwelt in Gebal, but the sons of Esau dis-
 possessed them, destroyed them from before them and dwelt in their stead;
 just as Israel did to the land of their residence, which the Lord gave
 them.)

13. Now, arise and cross over the brook Zared. So we crossed over
 the brook Zared.

14. And the time we travelled from Rekem Giah until we crossed the
 brook Zared was thirty-eight years--until the whole generation of war-
 riors had perished from the camp, just as the Lord had sworn to them.

2:15

15. וגם יד: ולחוד מחורן מן קדם יי/ אתרגזית

בהון למישציה יתהון מן גר משריתה עד זמן די ספור:

16. ויהי: והוה כד די ספור עמא עבדי קרבה לממות

מן גר עמא:

17. וידבר: ומליל יי/ עמי אמר משה למימר:

18. אתה עובר: אתון עברין יומא הדין ית תחומיהון

דמואביי ית לחיית:

15. ולחוד] להוד I// ולחוד מחורן] ואוף מחת

פורענותי M// אתרגזית] הוות M; הוות M// מן גר] מגר I//

די ספור] דס I//

16. כד] כיוון M// די ספור] דס I// עבדי] דסדרי

M// מן גר] מגר I//

17. יי/ ... אמר] מימריה דיי/ לי אמר M// עמי]

עימי I//

18. דמואביי] דמואבאי M//

15. Also, plagues were let loose from before the Lord against them to destroy them from the midst of the camp, until they perished.

16. And it came to pass when the warriors had stopped dying off from the midst of the people,

17. Then the Lord spoke to me, said Moses, saying:

18. This day you are to cross over the boundary of the Moabites at Lechajath.

2:19

19. וקרבת: ותקרבוֹן סמוך לתחומיהוֹן דבני
 עמוֹניִיה. לא תעיקוֹן יתהוֹן ולא תתגרוֹן לקבליהוֹן סדרי קרבה
 ארום לא אתן מן ארעהוֹן דבני עמוֹניי לכוֹן ירתו ארום לבנוי
 דלוט יהבית יתה ירתו:

20. ארץ רפאים: ארע דגיברין תתחשב לחוד היא
 גיברין שרון בגוֹרה מן לקדמין ועמוֹניי הוֹן קרון להוֹן
 זמתנייה:

19. סמוך ... עמוֹנייה] כלוקבל בני עמוֹנאי M //
 עמוֹנייה] עמוֹנאי M // לקבליהוֹן ... ארום] בהוֹן אר[ום] M //
 מן ארעהוֹן] מאר[עהוֹן] I //
 20. דגיברין] דגבריָא (sio) M // לחוד] להוד I ;
 ארף M // גיברין] דגברא I // שרון בגוֹרה] ישרון בה M //
 קרון] קראון I // זמתנייה] זוֹרתנייה M ; אימתני M //

19. When you approach the edge of the boundary of the sons of Ammon, do not harm them or fight with them; for I will not give any of the land of the sons of Ammon to you as an inheritance, because I have given it to the sons of Lot as an inheritance.

20. (It too was considered a land of giants. Giants formerly dwelt in it, but the Amorites called them Zamtanites.

21. עם גדול: עם רברבין וסגין ותקיפין כבנרי

דענק גיבריא ושיצי יתהון יי/ מן קדמיהון וירתו יתהון
ושרון באתריהון:

22. כאשר עשה: היך מה די עבד לבנרי דעשו דשריין

בגבלה די שיצון ית חורבניה מן קדמיהון ויהתון יתהון
ושרון באתריהון עד זמן יומא הדין:

23. והעוים: ועוריא דשרון בכורבניה עד עזה

קפוטקיה די נפקו מן קפוקדיא שיצון יתהון ושרון באתרהון:

21. וסגין ותקיפין וסגין M; ותקיפין

//M גיבריא גיברא M/ ושיצי [ושי] ציא M// יי/

מימריה דיי M/ וירתו [ויר] תון I/

22. די עבד [דע I/ דעשו] + אליין M// דשריין

בגבלה [דשריין בטורא דגבלה M// בגבלה] בגוב [לה] I/

חורבניה [חורבנאי M// ויהתון] וירתון ; error for

[ויר] תו I//

23. ועוריא [וער] ואי I// עזה] + ואיליין M//

די נפקו [דנ I// קפוקדיא] כפרבניה קפוקדיה M//

21. A people, great and numerous, and mighty as the sons of Anak the giant. But the Lord destroyed them from before them, and they dispossessed them and settled in their stead.

22. Just as He did for the sons of Esau, who dwell in Gebal, when they destroyed the Hornites from before them and dispossessed them and settled in their stead even to this day.

23. And the Avites, who dwelt in the villages as far as Gaza--the Cappadocians, who came out from Cappadocia, destroyed them and settled in their stead.)

24. קומו: קומו טלו ועברו ית בחלה דארנונה חמון

דהא מסרית בידיכון ית סיחון מלכא דחשבוך אמורייה וית
ארעיה שרון למירת ותתגורן לקבלהון סדרי קרב:

25. היום הזה: יומא הדין אשרי למיתן פחדכון

ודחלתכון על אפי אומייה די תחורת כל שמיא די ישמעון
שמעיכון וירגזון ויבהלון מן קדמיכון:

26. ואשלה: ושלחית שלוחין מן מדברה דקדמות

לוות סיחון מלכא דחשבוך מלין דשלם למימר:

24. טלו] וטולו //M דהא] הוא //M לקבלהון] בהון

//M קרב] קרבה //M

25. אשרי] תשרון //M פחדכון] אמתכון //M די

תחורת] דתח[ורת] //I די ישמעון] דש[מעון] //I וירגזון

... קדמיכון] ויתרגזון ויבהלון מנכון //M

26. שלוחין] שליחין //M מן מדברה] ממ //I

24. Arise, go up and cross the valley of Arnon. See that, behold, I have delivered into your hand Sihon, the king of Heshbon, the Amorite, and his land. Begin to drive him out and engage in battle against them.

25. This day I will begin to put the fear and dread of you upon the faces of the people who are under the whole heaven, who will hear of your reputation and will tremble and be anxious before you.

26. So I sent messengers from the wilderness of Kedemoth to Sihon, the king of Heshbon, with words of peace, saying:

27. אעברא: אעיבר כען בערעך בארחה בארחה אהלך

לא אסטי לא לימינה ולא לשמאלה:

28. אכל בכסף: מזון בכסף תזבנון לן ונאכל ומים

בכסף תתנון לן ונשתי לחדר לית אנן חסרין מן כל מן דעם

ברגלינן אנן עברין:

29. כאשר: הך מה די עבדו לן בנוי דעשו דשריין

בגבלה ומואביי דשריין בלחית עד זמן די נעבר ית ירדנה

הדן לארעא דיי/ אלהן יהב לן:

27. אעברא [אעבור M // בערעך בארעך //error for

בארחה (2nd) ... לשמאלה] אורחא נזל לא נסטי לא לימין

ולא לישמיל M //

28. תזבנון לן ונאכל] תזבון לי וניכול M //

ונשתי ... ברגלינן] ונשתון להוד לית פתגם ביש ברגליין

M // לחדר] להוד I // מן דעם] מדעם I //

29. די עבדו] דע I // דעשו] + אליין M // די

נעבר] דנ I // נעבר ... לארעא] עברין ירדנה לאר M //

27. At this time let me pass through your land on my way.
On the way I shall go, I will not turn to the right or to the left.

28. You shall sell us food for money that we may eat, and
water for money you shall give us that we may drink. We do not
need anything else. We will cross on foot.

29. Just as the sons of Esau, who dwell in Gebal, and the
Moabites, who dwell in Lechajath, did for us, until we cross over
this Jordan to the land which the Lord our God is giving us.

30. ולא אבה: ולא צבא סיחון מלכא דחשבוֹן דלא
 למעברה יתן בתחומיה ארום אקשי יי/ אלהכון ית רוחיה ותקף
 ית לבביה מן בגלל למסור יתיה בידיכון ביומא הדין:
 31. ויאמר יי/: ואמר יי/ לי אמר משה חמי דהא
 שריית לממסר קדמך ית סיחון וית ארעיה שרון למירת למחטבה
 ית ארעיה:
 32. ויצא: ונפק סיחון לקדמותן הוא וכל עמיה
 לסדרי קרבה ליהצה:

30. צבא [בעי //M דלא למעברה] למ [עברה] //I
 אקשי [אקשא //M אלהכון] אלהן //M ותקף ית לבביה] ותקוף
 ית ליביה //M למסור] לממסור //M
 31. יי/ [מימרה דיי/ //M דהא] הא //M לממסר
 קדמך] לממסור קדמיכון //M למירת] למירות //M
 32. לסדרי] למסדרא סד [רי] /M ליהצה] בקלרא //M

30. But Sihon, the king of Heshbon, did not want us to travel through his territory, because the Lord your God hardened his spirit and strengthened his heart, in order to deliver him into your hands this day.

31. And the Lord said to me, said Moses, See that, behold, I have begun to deliver before you Sihon and his land. Begin to drive out and to take possession of his land.

32. And Sihon came out opposite us, he and all his people, to engage in battle at Jahaz.

2:33

33. ויתנהו: ומסר יתיה יי/ אלהן קדמיבן וקטליבן

יתיה וית כל עמיה:

34. ובלכד: וכבשיבן ית כל קורייורי בשעתה ההיא

ושיציבן ית כל קורי תלילתה ונשייה וטפלייה לא שיירבן
לא שזבו:

35. רק הבהמה: להוד בעירה בזזבן לן ועתידיהון

דקורייתה די כבשיבן:

33. יתיה] יתהון //M

34. וכבשיבן] וכבש[יבן]¹ //M קורייורי] קורוי I;

קורייתה //M תלילתה ונשייה] משזבה נש[ייה] //M לא

לה // error for שזבו] שזבה //M

35. בזזבן] בוזז[נא I // דקורייתה] דקירוייתה I //

די כבשיבן] דכ I; [דל] כבשי[בן]¹ //M

33. And the Lord our God delivered him before us, and we killed him and all his people.

34. And we conquered all his cities at that time and destroyed every fortified city and women and children. We left not a remnant.

35. Only the cattle we distributed among us and the booty of the cities that we had conquered.

¹Clarification of a poorly formed ב.

2:36

36. מערער: מן לחיית די על נחל ארנונה וקרחה די

בנחלה ועד גלעדה לא הוות קרייה די אשתזבת מינן ית כלא

מסר יי/ אלהן קדמינן:

37. רק אל: לחוד לארעהון דבני עמונייה לא קרבנן

כל דסמיך לנחל יבקא וקורי טורה וכל מה די פקד יי/ אלהן:

36. מן לחיית [מל I// די על נחל] דעל נחיל I ;

דאית על גיף נח/ M// [די] (2nd) [דאית M// די בנחלה]

דב[נחלה] I// [הוות] [הור] I// די אשתזבת [דא I//

37. לחוד] להוד I// עמונייה] עמונאי M// קרבנן]

אק[רבנן] I// דסמיך לנחל] תחום נ[חל] M// וקורי] וקורי

I// וקורי טורה] וקורייה ט[ורה] M// די פקד] דפ I//

36. From Lechajath, which is by the valley of Arnon and the city which is in the valley, as far as Gilead, there was not a city which was spared by us. The Lord our God delivered everything before us.

37. Only to the land of the sons of Ammon we did not go near, all along the river Jabbok and the cities of the hill country, and everything that the Lord our God had forbidden.

DEUTERONOMY, CHAPTER THREE

1. ונפנ: וכורנבן וסלקנן לאורח דבותננין ונפק

עוג מלכא דבותננין לקדמותן הוא וכל עמיה לסדרי קרבה
לאדרעי:

2. ויאמר: ואמר יי/ לי אמר משה לא תדחל מנה

ארום בידך מסרית יתיה וית כל עמיה וית ארעיה ותעבד ליה
היך מה די עבדת לסיחון מלכהון דאמוריי דהוה שרי בחשבון:

1. לאורח] או //M/ לסדרי] למסדרה סדרי M//

לאדרעי] בא/M//

2. ואמר יי/ לי] כיוון דחמה משה עוג רשיעא זע

ואירתת מן קודמיה אמר הלא היא דן עוג רשיעא דהוה מחסר
לאבהתן אברהם ושרה ואמר להון אתון מדמין לאילבין שתילין
על מבויעין דמיין ברם פירין לית אינון עבדין בגין כן
אמתין ליה קודשא בריך הוא יהיא שמיא משבח שנין סגיאין מן
בגלל למחורייה יתיה לדרייה דהוא מסר יתיה בידי בנוי ואמר
מימריה די/ לי/ M(FT)// עבדת] עבדת M// דאמוריי]

[דאמו]ראי I//

1. And we turned and went up in the direction of Batanaia, and Og, the king of Batanaia, came out opposite us, he and all his people, to fight at Edrei.

2. And the Lord said to me, said Moses, You shall not fear him, for I have delivered him and all his people and his land into your hand; and you shall do to him just as you did to Sihon, the king of the Amorites, who dwelt in Heshbon.

3. ויתן: ומסר יי/ אלהן בידן לחרוד ית עוג מלכא
 דבותנין וית כל עמיה וקטלנן יתיה עד די לא אישתייר ליה שיזבור:
 4. ונלכד: וכבשנן ית כל קורייזי בשעתה ההיא לא הות
 קריה די לא נסבגן יתהון מלוותכון שיתין קריין כל תחום טרכונה
 בית מלכותה דעוג בבותנין:
 5. כל אלה: כל אלין קריין תלילן מקיפן שוריין רמין
 תרעין ונגריין לבר מן קורי מבדרתה סגין להדה:

3. בידן] בידינן //M [לחרוד] להורד I // אישתייר]

ייש I ; שייר //M

4. [קורייזי] קורי I ; קורייתה //M [הות] הורית //M
 די לא] דל I // מלוותכון [שיתין קריין]] מנהון] שיתין קריין]
 I ; מן לוותהון אשתין קוריין //M [טרכונה] אטרגונא //M
 5. אלין קריין] אליין קוריין M (FT) // מקיפן] מקפן
 M (FT) // קורי] קורי I // קורי מבדרתה סגין] קורייתה דפריזאי
 סגין M //

3. And the Lord our God also delivered into our hand Og, the king of Batanaia, and all his people; and we slew him until not a remnant was left to him.

4. And we conquered all his cities at that time--there was not a city which we did not take from you (I and M: them)--sixty cities, the whole region of Trachonitis, the kingdom of Og in Batanaia.

5. All these were fortified cities, surrounded by high walls, gates and bolts, besides very many scattered cities.

3:6

6. ונחרם: ושיציבן יתהון היך מה די עבדנן לסיחון

מלכא דחשבון שיציבן כל קורי תליתתה ונשיה וטפלייה:

7. וכל הברמה: וכל בעירה ועתידהון וקורייתה בזון

לן:

8. ונקח: ונסבנן בשעתה ההיא ית ארעא מן תרין

מלכיהון דאמוריי די בעבר ירדנה מן נחלה דארבונה עד טור

תלגה:

9. צידונים: צידוניי הון קריין לטור תלגה טורא

דמסרי פירוי ואמוריי הון קריין יתיה שניר:

6. יתהון] יתיה I // די עבדנן] דע I // קורי] קרוי

// I קורי תליתתה [תלילתה?] ונשיה] קורייתה משזבה נשא //

7. ועתידהון] ועתידה M // לן] לנא I //

8. מן תרין] [מן] יד [תרין] I ; מן ידיהון דת M //

דאמוריי ... דארבונה] דאימוראי דאית בעבר ירדנה מנחל

ארבונא M // די בעבר] דב I // מן נחלה] מנח I //

9. צידוניי] צידנאי M // דמסרי ... הון] סיריון

ואימוראי ה / M יתיה] לה M //

6. And we destroyed them. We destroyed all the fortified cities, women and children, just as we did to Sihon, the king of Heshbon.

7. But all the cattle and the spoil of the cities we took as booty for ourselves.

8. And at that time we took from the two kings of the Amorites the land beyond the Jordan from the valley of Arnon to the mount of Tilgah.

9. (The Sidonians called the mount of Tilgah the mountain whose fruits were rotten, but the Amorites called it Senir.)

10. כל ערי: כל קורי מישרה וכל גלעדה וכל בותננין עד

סליוקיה: ואדרעה קורי בית מלכותה דעוג בבותננין:

11. כי רק: ארום לחוד עוג מלכא דבותננין אשתייר מן

שייר גברייא והא ערסיה ערס דפרזל הלא היא יהיבא ברבת דבני

עמוניי תשע אמין ארכה וארבע אמין פתייה כאמתיה דמלכא:

10. קורי] קורייה //M [גלעדה] [גל]עד I // סליוקיה]

סליוקיה² text reads: // ואדרעה] [ואדר]עת I // קורי] קורי I;

קורייתה //M [מלכותה] [מלכ]ות I //

11. לחוד] להוד I // אשתייר] יש I // שייר גברייא והא]

מותרי גוברייא הא M (Pt) // דפרזל] ב[פרזל] I // ברבת ... עמוניי]

באפרכיו ברבת בני עמונאי M (Pt) // אמין (1st) [גוברין אומ/ M //

אמין (2nd) [אומין M // באמתיה] באומה M //

10. All the cities of the plain and all Gilead and all Batanaia, as far as Saleukia and Earei, cities of the kingdom of Og in Batanaia.

11. For only Og, the king of Batanaia, was left of the remnant of the Giants, and, behold, his bed was a bed of iron. Is it not residing in Rabbath of the Ammonites? Nine cubits was its length and four cubits its breadth, according to the king's cubit.

3:12

12. ואת הארץ: וית ארעא הדא ירתינן בשעתה ההיא
 מן לחיית די על גיף בחל ארנונה ופלגות טור גלעדה וקריוי
 יהבית לשבטה דבנוי דראובני ולשבטה דבנוי דגדי:
 13. ויתר: ושאר גלעדה וכל בותנין בית מלכותה
 דעוג יהבית לפלגות שבטה דמנשה כל תחום תרכונה לכל בותנין
 לאתרה ההוא יתקרי ארעהון דגוברייה:
 14. יאיר בן: יאיר בר מנשה נסב ית כל תחום
 תרכונה עד תחום גשורייה (אפקרוס)¹ וקרא יתהון על שמה ית
 בותניין כופרנוי דיאיר עד יומא הדן:

12. די על] דע I; דאית [על] /M וקריוי
 וקריוי I; וקורייתה /M דראובני] [דראו] בן I // דגדי] דגד
 /I
 13. ושאר] ומותרי /M שבטה] + דבנוי I // תרכונה]
 אטר[כונה] /M
 14. תרכונה] טר I // ית בותניין] דבר /M עד
 //M + (2nd)

12. And we took possession of this land at that time.
 From Lechajath, which is on the edge of the valley of Arnon, and
 half the hill country of Gilead and its cities I gave to the tribe
 of the sons of Reuben and the tribe of the sons of Gad.

13. And the rest of Gilead and the whole of Batanaia, the
 kingdom of Og, I gave to the half tribe of Manasseh; that is, all
 the region of Trachonitis. (That whole region, that is Batanaia,
 was called the land of the Giants.)

14. Jair, the son of Manasseh, took the whole region

¹Text erased. Conjectural reading.

15. ולמכיר: ולמכיר יתבית ית גלעד:

16. ולראובני: ולשבט דבני דראובני ודבני דגדי

יהבית מן גלעד ועד גחל ארנונה אמצע נחלה ותחומה ועד נחל יבקה
תחומיהון דבני עמוני:

17. והערבה: ומישרה וירדנה ותחומה מן ימא דגניסר ועד

ימא דמישרה ימא דמילחה תחות שפוע בית רמתה מין מדנחה:

16. ולשבט ... דגדי] ולראובני ולגדי M // דראובני]

[דראו] בן I // דגדי] דגד I // מן גלעד] מגל I // אמצע נחלה]

מצעזת נח M // אמצע ... ותחומה] קרתא דהא מתבנייה בימצע נחלה

והוא תחומה M // יבקה] יבוק M // עמוני] עמונאי M //

17. וירדנה] וירדנה M (FT); וירדנה M // ימא דגניסר]

גניס M (FT) // שפוע בית רמתה] שפע [בית רמתה] I; בית שפיכרת

קיטמא M (FT) //

of Trachonitis as far as the border of the Geshurites (Epicairus)
and called them after his own name, Batanaia, villages of Jair, up
to this day.

15. And to Machir I gave Gilead.

16. And to the tribe of the sons of Reuben and of the sons
of Gad I gave from Gilead as far as the valley of Arnon, with the
middle of the valley as a boundary, as far as the river Jabbok, the
boundary of the Ammonites.

17. And the plain, with the Jordan as a boundary, from the
sea of Gennesaret to the sea of the Plain, the sea of Salt, under
the slope of Ramoth on the east.

18. ואצו: ופקדת יתכון בשעתה ההיא למימר יי/ אלהכון
 יהב לכון ית ארעה הדה למירת יתה מזיינין תעברון קדם אחיכון בני
 ישראל כל בני הילה:
 19. רק נשיכם: לחוד נשיכון וטפליכון ובעירכון ידע אנה
 ארום בעיר סגין אית לכון ישרון בקורייכון די יהבית לכון:
 20. עד אשר: עד זמן די יגיה יי/ לאחיכון כורותכין
 וירתון לחוד אינון ית ארעא דיי/ אלהכון יהב לכון בעבר ירדנה
 ותחזרון גבר לירותתיה די יהבית לכון:

18. למירת] למירות //M בני הילה] גיברי חייל //M
 19. לחוד] להוד I// ובעירכון] ונסוכון //M בעיר
 סגין] נכסין סגי M// בקורייכון] בקריוכון I//
 20. לחוד] להוד I; אוף M; אף //M ירדנה] יורדנה //M
 לירותתיה] לירותתיה //M די יהבית] דיהב I//

18. And I commanded you at that time, saying, The Lord your God has given you this land to possess. Armed, every warrior of you shall cross over before your brethren, the sons of Israel.

19. Only your wives, your children and your cattle (I know that you have much cattle.) shall remain in your cities which I have given you.

20. Until the Lord gives rest to your brethren, as to you, and they have taken possession also of the land which the Lord your God gives you beyond the Jordan. Then every man of you shall return to his inheritance which I have given you.

21. ואת יהושע: וית יהושע פקדית בשעתה ההיא למימר
עיינך חמיין ית כל מה די עבד יי/ אלהכון לתרין מלכיה האליין
כדן יעבד מימרה דיי/ לכל מלכותה די אתון עברין תמן:
22. לא תיראום: לא תדחלון מנהון ארום יי/ אלהכון הוא
דעבד לכון סדר נצחני קרביכון:
23. ואתחנן: וצליתי ובעיתי רחמין מן קדם יי/ בשעתה
ההיא למימר:

21. עיינך [עייניכון //M די עבד] דע I // כדן ... די [די]
כן יתפרע יי/ לכל מלכותה האליין די M // די אתון] דא I /
תמן] לתמן M //
22. דעבד] ע I // דעבד ... קרביכון] נסדר לכון סדרי
קר /M //
23. וצליתי ובעיתי] וצלית ובעית I ; וצלית ובעית M
//(FT) // קדם יי/ [קדם יי/ אמר משה M (FT) //

21. And I commanded Joshua at that time, saying, Your eyes have seen all that the Lord your God did to these two kings; thus will the Word of the Lord do to all the kingdoms to which you are crossing.

22. Do not be afraid of them, for the Lord your God is the one who fights victoriously for you.

23. And I prayed and sought mercy from the Lord at that time, saying,

3:24

24. אדני יי: יי/ בבער ברחמין מן קדמיך יי/ את שרית למחורייה ית עבדך ית תקפך וית גבורת ירך תקיפתה די מן אלה כוורתך דאיקר שכינתך שרייא בשמייא מן לעיל ושלטניך על ארעא מן לרע די יעבד כעבדיך שבייה וכניסי גבורתך: 25. אעברה: אעבר כען בבער ואחמי ית ארעא שבתה די בעבר ירדנה טורא טבה הדין וטור בית קודשה: 26. ויתעבר: ותקף רוגזיה דיי/ בי מן בגללכון ולא שמע בקל צלותי ואמר יי/ לי אמר משה סגין לך לא תוסף למללה קדמי תרב בפתגמא הדין:

24. את שרית] אלהים את שרית M(FT) // ית עבדך] בעב M // בשמייא ... יעבד] בשמייא ובארעא ובארעא די יע/ M // מן לעיל] מל I // כעבדיך ... גבורתך] כעבדיך וכניסי פרישתך M //

25. אעבר ... ואחמי] אעבור כען ואחמי M // די בעבר ירדנה] דאית בעבר ירדנה M // טורא ... קודשה] טור ציון טב הדין בית מקדשא M // קודשה] מק I // 26. רוגזיה] [רוג] זה I // מן בגללכון] בג I // שמע ... בפתגמא] קבל מני ואמר מימרניה דיי/ לי אמר משה סגי לך לא תוסף למללה עמי עוד בפ/ M // סגין] סגי I // למללה] ממל I //

24. O Lord, I ask mercy from you. O Lord, you have begun to show your servant your power and the greatness of your mighty hand. Who is a god like you, whose glory, your Shekinah, dwells in heaven above and whose rulership upon the earth below? Who can do such good deeds and great signs as yours?

25. Let me cross now, I pray, and see the good land which is beyond the Jordan--that goodly hill country and Holy Mountain.

26. But the Lord was angry with me on account of you, and

3:27

27. עלה: סוק לריש רמתה וטול עייניך למערבה ולציפונא

ולדרומה ולמדנחה וחמי בעייניך ארום לא תעיבר ית ירדנה הדין:

28. וצו את: ופקד ית יהושע ותוקף יתיה וזריז יתיה

ארום הוא יעבר קדם עמא האלין והוא יחסן יתהון ית ארעא די

תחמי:

29. ונשב: ושרינן בחלתה בכיין על חובינן ומתוודין

על חטאינן על די אדבקנן לפלחי טעורתה פעור:

27. למערבה ולציפונא [מערבא וצפונ / M // ולדרומה

ולמדנחה] וד / ומ / M // לא ... הדין] לית אתה מעבר ית ירדנה

הד / M //

28. ותוקף] ותקף I // וזריז] וחייל M // האלין והוא

והוא I ; האליין [והוא] M // יחסן ... ארעא] יתה להון לארעא

M // די תחמי] דת I //

29. די אדבקנן] דא I //

He did not hearken to my prayer; but the Lord said to me, said Moses,
Let it be enough for you; speak no more to me of this matter.

27. Go up to the top of Ramoth and lift up your eyes to the
west and to the north and to the south, and to the east and see (it)
with your eyes, for you shall not cross over this Jordan.

28. But charge Joshua, strengthen and encourage him, because
he shall cross over before this people; and he shall put them in pos-
session of the land which you shall see.

29. And we remained in the valley bewailing our guilt and
confessing our sins because we had joined the worshippers of the
idol Peor.

DEUTERONOMY, CHAPTER FOUR

1. ועתה: וכדון ישראל שמער לקיימיה ולסדר דיבייה
די אנה מלך יתכון למעבד מן בגלל דתיחון ותיעלון ותירתון
ית ארעא דיי/ אלה אבהתכון יהב לכון:
2. לא תוסיפו: לא תוסיפון על פתגמא די אנה כען
מפקד יתכון ולא תמנעון מניה למיטר ית מצותה דיי/ אלהכון
די אנה מפקד יתכון
3. עיניכם: הא עייניכון המיין ית כל מה די עבד
ממריה דיי/ בפלחי טעורותה פערור שיצי יתיה יי/ אלהכון
מביניכון:

1. שמער [שמער //M ולסדר] ולסדרי //M מן בגלל]

מב //I

2. די אנה] דא //I כען מפקד] מפ/ //M ולא תמנעון]

לא תמנ/ //M למיטר] למיטור //M די אנה] דא //I

3. עבד] אתפרע //M בפלחי] לפ/ //M מביניכון] מן

ביני //M

1. And now, Israel, listen to the statutes and ordinances which I teach you and do (them), so that you may live and enter and take possession of the land which the Lord, the God of your fathers, is giving you.

2. You shall not add to the word which I now command you, nor shall you take from it; that you may keep the commandments of the Lord your God, which I command you.

3. Behold, your eyes have seen all that the Word of the Lord did to the worshippers of the idol Peor. The Lord your God

4. ואתם: ואתון על די אדבקתון באולפן אורייתה
 די/י אלהכון הא אתון חיינ וקיימין כולכון יומא הדין:
 5. ראה: חמון דהא אלפית יתכון קיימין וסדרי
 דינין היך מה די פקד יי/ אלהי למעבד כדן בגו ארעא די
 אתון עללין לתמן למיררת יתה:
 6. ושמרתם: ותשרון ותעבדון ארום היא חכמתכון
 וסוכלתנותכון ובינתכון לעייני אומייה די ישמעון ית כל
 קיימיה האליין ויימרון לחוד עם חכימין וסוכלתנין אומתה
 רבתה ההיא:

4. די אדבקתון] דא ו/י באולפן אורייתה] בשם ממ/
 //מ הא אתון חיינ] חי מ//
 5. חמון דהא אלפית] [חמון] דאלפית ו; הא ילפית
 //מ די פקד] דפ[קד] יתי ו/י כדן] כן מ// עללין] עלין מ//
 6. לעייני] קדם מ//

destroyed him from among you.

4. But you, because you have clung to the teaching of the Law of the Lord your God, behold, you are alive and abiding, all of you, this day.

5. Behold, I have taught you statutes and ordinances as the Lord my God commanded, that you may so do in the land into which you are going, to take possession of it.

6. And you shall keep (them) and do (them) because that is your wisdom, your understanding and your intelligence in the eyes of the people who will hear all these statutes and say, Surely a wise and understanding nation is this great people.

7. כי מי: ארום היידה אומה ומלכו דאית ליה אלה

קריב לוותיה כוות ממרה דיי/ אלהן בכל זמן דאנן מצליין
קדמוי הוא עני יתן:

8. ומי גרי: והלא היידה אומה ומלכו דאית לה

קיימין וסדרי דינין זכין ככל גזירת אוריתה הדה די אנה
סדר קדמיכון יומא הדין:

9. רק השמר: לחוד אזהרר לכוון וטורו בפשיכון

לחדה די לא תנשון ית דביריה די חמוון עייניכון ודלא יסטון
מן לבניכון כל יומי חייכון ותלפון יתהון לבניכון ולבני
בניכון:

7. אומה ... דאית [אומייה [ומלכ] ות [דאית] I;

[אומה] רבה דאי / (FT)M // קריב [דק] / (FT)M // בכל ... יתן
כל שעה דאנן קריין לה הוא ענין יתן (FT)M //

8. והלא היידה [והי / A / ומלכו] רבה M // זכין

קשיטין M // גזירת [שבח M // די אנה] דא I // סדר] מס I;
יהב M //

9. לחוד אזהרר [להוד יזהררן I // בפשיכון

נפשתיכון M // די לא [דל I // די חמוון] דח I //

7. For where is there a people or kingdom whose god is as near to it as the Word of the Lord our God? Whenever we call upon Him He answers us.

8. And where is there a people or kingdom whose statutes and ordinances are righteous like every article of the Law which I set forth before you this day?

9. Only take heed to yourselves and diligently keep your souls lest you forget the things which your eyes have seen and

10. יום אשר: יומא די קמתון קדם יי/ אלהכון
 בטורא דחורב בזמנה דאמר יי/ לי אמר משה כנש לי ית עמא
 דאשמע יתהון ית דברי די ילפון למדחול מן קדמוי כל יומיא
 דאינון חיינ וקיימין על ארעא וית בניהון יילפון יתהון:
 11. ותקרבון: וקרבתון וקמתון בשיפולי טורה וטורה
 הוה בעיר באשתה עד צית שמיא חשוכה עננה וערפלה:

10. בטורא ... משה] בחורב בזמן דאמר ממרא די/י
 לי משה //M לי ית עמא] לורתי עמא //I די ילפון] דיל I/
 למדחול] [למד]חל I// יומיא ... חיינ] יומין דהנון חי /M//
 בניהון יילפון] בניכון תל /M//
 11. בשיפולי טורה] [בשיפולי] דטו /I; תחרת טו/
 //M וטורה ... באשתה] [וטורה] בעיר בא /I; בער באש /M//
 חשוכה] חושכה //M עננה] ענ /M//

lest they depart from your heart all the days of your life; and teach them to your children and to your children's children.

10. The day on which you stood before the Lord your God at the mountain of Horeb, when the Lord said to me, said Moses, Gather the people to me that I may let them hear my words that they may learn to fear me all the days which they live and abide upon the land, and that they may teach them to their children.

11. So you drew near and stood at the foot of the mountain, and the mountain was burning with fire up to the height of the heavens, in darkness, cloud and gloom.

12. וידבר: ומליל יי/ עמכון מן גר להבי אשתה קול
 דבירי אתון שמעין ודמו לית אתון חמיין ארום אלהן קל ממריה:
 13. ויגד: ותגני לכון ית קיימה די פקד יתכון למעבד
 עשרתי דביריה וכתב יתהון על תריין לוחי אבנייה:
 14. יואתי: ויתי פקד ממריה דיי/ בשעתה ההיא למלפה יתכון
 קיימין וסדרי דינן די תעבדון יתהון בארעא די אתון עברין לתמן
 למירת יתה:

12. יי/ מימריא דיי/ מ // מן גר [מגור // קול] קל
 // דבירי [דבירין // לית] מן קדם יי/ לית מ // אלהן קל
 [ממריה] אלה הן קלה מ//
 13. די פקד] דפ // עשרתי [עשתי מ // לוחי] לוחי
 // מ
 14. די תעבדון יתהון] דת/ [יתהון] ; למעבד יתה[ון]
 // די אתון] דא // למירת] למירות מ //

12. And the Lord spoke with you from the midst of the flames of the fire. You heard the sound of words, but you saw no form, but only the sound of His Word.

13. And He declared to you His covenant, which He commanded you to do--the Ten Words. And He wrote them upon two stone tablets.

14. And at that time the Word of the Lord commanded me to teach you the statutes and ordinances so that you might do them in the land over to which you are crossing to possess.

4:15

15. ונשמרתם: ותזדהרון לחדא לנפשכון ארום לא
חמיתון כל דמו ביומא די מלל יי/ עמכון בטורא דחורב מן גר
להבי אשתה:
16. פן תשחיתון: דלא תחבלון עובדיכון ותעבדון
לכון (צלם צורה)¹ וכל דמו דכר או נקבה:
17. תבנית: דמו כל בעיר דאית בארעא דמו כל עוף
דפרח דטייס באויר שמיא:
18. תבנית: דמו כל דרחש בארעא דמו כל נוניא
די במיאי מן לרע לארעא:

15. לנפשכון] בנפ/ I // יי/ ... מן] ממריה דיי/
עמכון בטורא מן M // מן גר] מגר I //
16. (צלם צורה) ... נקבה] דמן כל מן דעם דמן
דדכר או דנקבה M //
17. דאית בארעא] דבא I // עוף ... שמיא] צפור
דטאט די יטרס בש/ M //
18. דרחש] דרמס M // בארעא] על א I // נוניא די
במיאי] נוניא דאית במ/ M (FT) // מן לרע] מל I ; [מן]
תחות M (FT) //

15. Since you did not see any form on the day when the Lord spoke with you at the mountain of Horeb from the midst of the flames of fire,

16. Take special heed to your souls lest you corrupt your works and make for yourselves (an image, likeness) or any form of male or female--

17. The likeness of any animal which is on the earth; the form of any winged bird which flies in the air of heaven;

18. The likeness of anything which creeps on the ground;

¹Text erased. Conjectural reading.

4:19

19. ופן תשא: דלא תתלון עייניכון לעמייא ותיחמון

ית שמשא וית זהרא וית סידור כוכביה כל חיילות עמייא
(ותטעון)¹ ותסגדון להון ותפלחון קדמיהון די פליג יי/
אלהכון יתהון לכול אומייה די תחרת כל עמייא:

20. ואתכם: ויתכון אפרש מימריה די יי/ ואפק יתכון
מן כורה דפרזלה מן מצרים למהורי לשמה די יי/ לעם אחסנה
ביומא הדין:

19. דלא ... לעמייא] ולא תסתכל עיינך לש מ//

ותיחמון] ותחמי מ// זהרא] סיהרא ו// סידור כוכביה]
כוכב[יה] מ// (ותטעון)] ותטעון מ// קדמיהון ... יתהון]
להון די ברא יתה/ יי/ מ// די פליג] דפ ו// די תחרת] דת
; תח/ מ//

20. מימריה] [מימר]יא ו// מן כורה] מכר ו// מן

מצרים] ממ ו// למהורי ... ביומא] למהרון ליה לעם חביבין
היך סגולה כירמ/ (FT) מ//

the likeness of any fish which is in the water below the earth;

19. Lest you turn your eyes to the heavens and see the sun, the moon, and the order of the stars, the whole host of heaven, and you bow down to them and serve them, things which the Lord your God has allotted to all the peoples who are under the whole heaven.

20. For the Word of the Lord separated you and brought you forth from the iron furnace, from Egypt, to be to the name of the Lord as a people of the inheritance as at this day.

¹Text erased. Conjectural reading.

4:21

21. וי/ התאבף: ומן קדם יי/ הוה רגז עלי על

מליכון וקיים בשבועה דלא למעבר יתי ית ירדנה ודלא למיעול
לארעא די/ אלהכון יהב לכון לאחסנה:

22. כי אנכי: ארום אנה מתכנש בארעא הדה לית אנה

עבר ית ירדנה ואתון עברין ותירתון ית ארעא שבתה הדה:

23. השמר: אזהרו לכון דלא תנשון ית קיים מימרה

די/ אלהכון די קיים עמכון ותעבדון לכון (צלם וצורה)¹ וכל
דמו די פקד מימרה די/ אלהכון:

21. רגז עלי על] רגוז [עלי על] I; רגוז בי על

//M למעבר ... למיעול] למעברה ית ירדנה ולא למ/ M

למיעול] [למי] על I/ לארעא] + שבתה //textual omission

לאחסנה] אח/ M

22. ירדנה] ירדנה M // ארעא] ארע I

23. אזהרו] יזהרו I // קיים מימרה די/] קימה

די/ M // די קיים] דק I // (צלם וצורה) ... די/] דמו כל

מן דעם די פקד יתכון יי/ M // די פקד] דפ I // די/] +

יתכון I/

21. But the Lord was angry with me on account of you and swore that I should not cross the Jordan and that I should not enter the land which the Lord your God gives you for an inheritance.

22. For I am to die in this land; I am not to cross the Jordan; but you are to cross and take possession of this good land.

23. Take heed to yourselves lest you forget the covenant of the Word of the Lord your God which He established with you and make for yourselves (an image or form) or any likeness which the Word of the Lord your God has forbidden.

¹Text erased. Conjectural reading.

4:24

24. כי יי: ארום יי/ אלהך אשא אכלה אשא הוא אלה

קניי ופורען בקנא:

25. כי תוליד: ארום תולדון בנין ובני בנין

ותתעתקון בארעא ותחבלון עובדיכון ותעבדון לכון (צלם
וצורה)¹ וכל דמו ותעבדון מה סני ומרחק קדם יי/ אלהכון
למכעס קדמורי:

24. אלהך אשא אכלה אשא [אלהך] אשתה [אכלה] אשתה

I ; אלהכון אשא דאכלה [אשא] M(FT) // קניי ... בקנא [קנאן

ומתפרע בקנא הוא M(FT) //

25. ותתעתקון [ותע/ M] (צלם וצורה) ... ותעבדון [

דמו כל מן דעם ותע/ M] מה [מאן I // קדם] ית M // קדמורי [

//text reads: קדמורי

24. For the Lord your God is a devouring fire; the jealous God is a fire and an avenger with jealousy.

25. If, when you have begotten children and children's children and have grown old in the land, you act corruptly and make for yourselves (an image or form) or any likeness and do what is hateful and abominable before the Lord your God so as to provoke Him to anger,

¹Text erased. Conjectural reading.

26. העדתי: הא אסהדית בכון יומא הדין קדם שמיא

וקדם ארעא ארום מיסתיפא תסתיפון בפריע מעילוי ארעא די
אתון עברין ית ירדנה תמן למירת יתה לא תארכון יומין עלה
ארום מישתיציה תשתיצון:

27. והפיץ: ויבדר יי/ יתכון באומייה ותשתיירו

עם דמניין בואמייה די יגלי יי/ יתכון לתמן:

28. ועבדתם: ותפלחון תמן טעון עובד ידי בר נש

טעון דקיס טעון דאבן די לא הויין ולא שמעין ולא אכלין
ולא מריחין:

26. אסהדית בכון [אסידית בכ/ מ// וקדם] וית מ//

מיסתיפא ... בפריע] משיצייה תשתיצון בס/ מ// די אתון] דא/

י// ירדנה] יורדנא מ; יור מ// תמן] לתמן י// למירת]

למירות מ// תארכון] תורכון י; תסגין מ// עלה] עלה על ארעא

מ// תשתיצון] ישת/ י//

27. ויבדר יי/] וידרי מימרא דיי/ מ// ותשתיירו]

[ותשתיי]רן י// דמניין באומייה] באומייה מ// די יגלי]

דיגלי י//

28. טעון עובד ידי] טעון [עובד ידי] י; קדם

טעון אחרניין עבד ידי מ// די לא] דלא י//

26. Behold, I testify against you this day before heaven and earth that you will be destroyed quickly from the land to possess which you are crossing the Jordan. You will not live long upon it, but will be utterly destroyed.

27. And the Lord will scatter you among the peoples, and you will be left a people few in number among the peoples where the Lord will exile you.

28. And there you will serve idols, the work of men's

4:29

29. ובקשתם: ותצלון מן קדם תמן יי/ אלהכון
 ותשכחון ארום תתבעון יתיה בכל לבביכון ובכל נפשיכון:
 30. בצר לך: בזמנה דאעיק לכון וארעא יתכון כל
 עקייה האליין בסוף עקב יומיא ותתובון קדם יי/ אלהכון
 ותשמעון בקל מימריה דיי/:
 31. כי אל: ארום אלה חנן ורחמן יי/ אלהכון לא
 מרפי יתכון ולא מחבל יתכון ולא מנשי ית קיים אבהתכון די
 קיים להון:

29. ותצלון] ותתבעון //מ מן קדם תמן] מת I//
 יי/] ית אולפן אוריתא די מ// ותשכחון ארום] ותארעון יתיה
 ארו/ מ// לבביכון] לבכון I// נפשיכון] נפשתיכון מ//
 30. וארעא] יארעון I// עקייה] פתגומיא מ//
 ותתובון] ותחזורון ??? מ// ותשמעון בקל] ותשמע בקל
 צלכון מ// מימריה] מימ[רה I//
 31. מחבל] משבק מ// ית קיים] ית ק/ מ// די
 קיים] דק I//

hands—idols of wood, idols of stone, which neither see, nor hear, nor eat, nor smell.

29. But from there you will seek the Lord your God and you will find (Him), if you seek Him with all your heart and with all your soul.

30. When you are in tribulation and all these troubles come upon you at the end of days, then you will return to the Lord your God and will obey the Word of the Lord.

31. For the Lord your God is a gracious and merciful God. He will not fail you, nor destroy you, nor forget the covenant of your fathers which He swore to them.

32. כי שאל: ארום שאילו כען ליומיא קדמייה די

הוון קדמיכון למן יומא די ברא יי/ אלהים אדם קדמיה על
ארעא ולמן סייפי שמיא ועד סייפיה שמיא הא אן הוה כפתגמא
רבה הדן או אין אשתמע כורתיה:

33. השמע: היידה אומה ומלכו די שמעו בקל מימריה

דאלה הייה ממלל מן גר להבי אשתה היך מה די שמעתון אתון
רחייתון:

32. שאילו [שאלו //מ קדמייה] קדמאי //מ די הוון [

דה //י למן] מן //מ די ברא [דב //י יי/ ... ארעא] ממריה
דיי/ אדם על ארעא //מ ולמן סייפי [מן ס/ //מ ועד] עד //מ
הא [הוא //מ או] הן //מ אשתמע [דש //י

33. היידה] הלא [היידה] י; או [היידה] //(FT)M

די שמעו] דשמעו //י שמעו ... דאלה] שמעת קלא אל/ //(FT)M
ממלל] כל //י מן גר [מגו //י די שמעתון] דשמ/ //י

32. For ask now, of the former days which were before you since the day when the Lord God first created man upon the earth, from one end of heaven to the other, whether such a great thing as this has ever happened or was ever heard of.

33. Where is there a people or kingdom which has heard the voice of the Word of the living God speaking from the midst of the flames of the fire as you have heard and live?

4:34

34. הנסה: או ניסייה די עבד יי/ למיעול למבחר

לא אומח מגר אומה בניטן באתין רבירישן ובסדרי קרבה וביד
תקיפה ובאדרע מנטלה ובחזרון רברבין ככל מה די עבד לכוון
יי/ אלהכון במצרים ועייניכון חמיין:

35. אתה הראת: אתון איתחוריתון למידע ארום יי/

הוא אלה לית אחרן בר מינה:

34. די עבד יי/ דע/ [יי/] I; דעבד ממריה דיי/

M(FT) // למבחר] למסור M // לא] לה error for // מגר]
מן גר M(FT) // וביד ... ובאדרע] ובאד M // ובחזרון רברבין]
ובחורין רברבין M // די עבד] דע I // לכוון] קודמיכון M //
חמיין] חזין I //

35. איתחוריתון] חמיתון M // אלה ... אחרן] אלההון

דאלהייה ולית אלא אחרן M // אחרן] חורן I //

34. Or the signs which the Lord did in going and choosing for Himself a people from the midst of a people by signs, wonders, conquests, war, a mighty hand and uplifted arm, and great visions, like all that the Lord your God did for you in Egypt while you looked on.

35. You were shown in order that you might know that the Lord is God. There is no other besides Him.

36. מן השמים: מן שמיא אשמע יתכון ית קל מימריה

למרדי יתכון ועל ארעא חוי יתכון ית אשתיה רבתה וקל דבירוי
שמעתון מן גר להבי אשתה:

37. ותהת: וחלף ארום רחם ית אבהתכון ויתרעי בבניהון מן

בתריהון ופרק ואפק יתכון פריקין בתוקפיה בחיילה רבה מן מצרים:

38. להוריש: למטרוד אומין רברבין ותקיפין מנכון

קדמיכון למעלה יתכון למתן לכון ית ארעהון לאחסנה כיומא הדין:

36. מן שמיא] מש //י קל ... יתכון] קלא למיסרה

יתכון //מ [אשתיה רבתה] [אש]תה רבא //י וקל דבירוי] ודבירוי

//מ מן גר] מגר מ //

37. וחלף] חולף מ //י ויתרעי בבניהון מן] ובחר בזרעיית

בנוי מ //מ מן בתריהון] מב //י פריקין ... בחיילה] בח מ //

36. From heaven He caused you to hear the voice of His Word in order to chasten you; and on earth He showed you His great fire, and you heard the sound of His words from the midst of the flames of the fire.

37. And because he loved your fathers and delighted in their children after them and set you apart and brought you forth, freed, from Egypt by His might, by His great power,

38. Driving out before you peoples greater and mightier than you in order to bring you in to give you their land for an inheritance as at this day,

4:39

39. וידעת: ותדעון יומא הדין ותתובון על לבבכון

ארום יי/הוא אלה דאיקר שכינתיה שריה בשמיה מן לעיל ושלטנה
על ארעא מן לרא לית אלה אחרן בר מניה:

40. ושמרת: ותטרוון ית קיימוי וית מצוותה דאורייתה

די אנה מפקד יתכון יומא הדין די ייטב לכון ולבניכון מן בתריכון
ומן בגלל די תארכון יומין על ארעא די יי/אלהכון יהב לכון כל
יומיא:

41. אז יבדיל משה: בכון יפריש משה קרי שזבו בעבר

ירדנה מן מדבנח שמשנה:

39. So know this day and lay (it) to your heart that the Lord is God, whose glory, His Sheckinah, dwells in heaven above and reigns on the earth below. There is no God besides Him.

40. And keep His covenant and the commandments of the Law which I command you this day that it may be well with you and your children after you and that you may prolong your days upon the land which the Lord your God is giving to you forever.

41. Then Moses set apart cities of refuge on the east side of the Jordan,

4:42

42. לנִם: למֶעֱרָק לַתִּמָּן קְטוּלָה דִּי יִקְטוּל יֵת חֲבֵרִיָּה

בְּתִקּוּף בְּרֵלָא יָדַע וְהוּא לֹא הוּוּ סָנִי יִתִּיָּה לֹא מִן דְּאִתְּמַל וְלֹא
מִן דְּקִדְמוּרֵי וִיעֶרָק לַחֲדָה מִן קְרִייתָהּ הָאֱלִיָּין וִיִּיחִי:

43. אֵת בְּצֹר: יֵת בְּצֹר בְּמִדְבָּרָה בְּאַרְעַ מִישֹׁרָה לִשְׁבֻטָּה

דְּבֵית רְאוּבֵנִי וִית גֶּרֶם בְּגִלְעָדָה לִשְׁבֻטָּה דְּבֵית גָּדִי וִית דְּבָרָה
בְּבוֹתְנִין לִשְׁבֻטָּה דְּבִנְיָ דְּמִנְשָׁה:

44. וְזֹאת: וְדֵן גְּזִירַת אֲוִרִיתָהּ דִּי סֹדֵר מֹשֶׁה קֹדָם

עֲמָא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

42. מִן דְּאִתְּמַל [מִדּוּ // מִן קְרִייתָהּ] מִקְרִיָּי //י

43. לִשְׁבֻטָּה דְּבֵית רְאוּבֵנִי [לִשְׁבֻט [דְּבֵית רְאוּ] בֶּן י;]

מִן שְׁבֻטָּה דְּבִנְיָ דְּרְאוּבֵנִי //מ [לִשְׁבֻטָּה] לִשְׁבֻט //י לִשְׁבֻטָּה ...
דְּמִנְשָׁה [מִן שְׁבֻטָּה דְּבִנְיָ דְּגָדִי וִית גִּוּרִלִּין בְּמוֹתְנִיָּין מִן שְׁבֻטָּה
דְּבִנְיָ דְּמִנְשָׁה: // מ

44. גְּזִירַת [אַחֲוִירִיתָּהּ (FT)M // דִּי סֹדֵר] דֵּס //י סֹדֵר

... [יִשְׂרָאֵל] שׁוּרֵי מֹשֶׁה קֹדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (FT)M //

42. That the manslayer might flee there who slays his fellowman suddenly, without intention, and was not at enmity with him the day before, or previously, and that he may flee to one of these cities and live:

43. Bezer in the wilderness, in the plain country, for the tribe of the house of Reuben; and Gerem in Gilead for the tribe of the house of Gad; and Dabera in Batanaia for the tribe of the sons of Manasseh.

44. And this is the decree of the Law which Moses set in order before the people, the sons of Israel.

4:45

45. אלה: אלין סהדוותה וקיימיה וסדריה דינייה

די מלל משה עם בני ישראל באפקותהון פריקין מן מצרים:

46. בעבר: בעבר ירדנה בחלתה דסמיך לטעוורתה

דפער בארע סיחון מלכהון דאמוריי דהורא שרי בחשבוני מה

די קטיל משה ובני ישראל באפקותהון פריקין מן מצרי:

47. וירשו: וירתו ית ארעיה וית ארע עוג מלכא

דבותניין תרין מלכיהון דאמוריי די בעבר ירדנה מן מדנח

שמושה:

45. אלין] אליין //M די מלל] דמ //I מן מצרים]

ממ //I

46. ירדנה] יורדנה //I דסמיך לטעוורתה] כלוקבל

ט //M סיחון] די ס //M דאמוריי דהורא] דאמוראי די ה/

//M מה די קטיל משה] [מה] דקטל מ[שה] I; די [קטיל משה]

//M [?] ד //M

47. וירשו] וירשו W and T as 4th letter //M ארע

עוג] ארעא דגוג M (sic) //M דאמוריי ... ירדנה] דאימוראי

דאית בעבר ירדנה //M מן מדנח] ממ //I

45. These are the testimonies, the statutes, the ordinances and the judgments which Moses spoke to the sons of Israel when they came out, freed, from Egypt.

46. Beyond the Jordan in the valley alongside the idol of Peor in the land of Sihon, the king of the Amorites, who dwelt in Heshbon, whom Moses and the sons of Israel slew when they came out, freed, from Egypt.

47. And they took possession of his land and the land of

4:48

48. מערוער: מלחית די על גיף נחיל ארנונה ועד

טורה דסיאון הוא טור תלגה:

49. וכל הערבה: וכל משרה עבר ירדנה מן מדנחה

ועד ימא דמלחה תחורת ריש רמתה:

48. מלחית די על גיף נחיל ארנונה] מן ל[חית]

דעל [גיף נחיל ארנונה] I; מן לחיית דאית על גיף נחל א/

//(FT)M דסיאון הוא טור] דמסרי פירוי יהא טור M(FT)//

49. עבר ... מדנחה] במעבר ירדנה מן מ/ M//

ריש רמתה] בית שפיכורת קיטמא M//

Og, the king of Batanaia, the two kings of the Amorites, who dwelt on the eastern side of the Jordan.

48. From Lachajath, which is on the shore of the river of Arnon, to the mountain of Zion, that is, the mount of Tilgah.

49. And all the plain beyond Jordan, eastward, to the sea of Salt under the top of the height.

DEUTERONOMY, CHAPTER FIVE

1. ויקרא: וקרא משה לכל ישראל ואמר להון שמעו
ישראל ית קיימיה וית סדרי דיבייה די אנה ממלל במשמעכון
יומא הדין ותלפון יתהון ותטרון למעבד יתהון:
2. יי/ אלהינו: יי/ אלהן קיים עמן קיים בשורה

דחרב:

3. לא את: לא עם אבהתן קיים יי/ ית קיימה הדין
ארום אלהן עמן הא אבן כולן הכה יומה הדין חיינ וקיימין:

1. שמעו ישראל] שמעו כען ישר/ מ// די אנה] דא

//I

2. קיים (1st) מקיים מ//

3. יי/] מימרה דיי/ מ// עמן ... הכה] עמן אבן

יהיבין הכא מ// הדין] הדא כולנן מ//

1. And Moses called all Israel and said to them, Hear,
O Israel, the statutes and ordinances which I speak in your hear-
ing this day, and learn them and be careful to do them.

2. The Lord our God established with us a covenant on the
mountain of Horeb.

3. Not with our fathers did the Lord make this covenant,
but with us, who are, all of us, alive and standing here this
day.

5:4

4. פנים: ממלל לקבל ממלל מלל יי/ עמכון בטורה

מן גר להבי אשתה:

5. אנכי: אנה כען הוינה מעתד בין ממריה דיי/

וביניכון בשעתה ההיא למתנייה לכון ית דבירוי דיי/ ארום

דחלתון מן קדם להבי אשתה ולא סלקתון בטורא למימר:

6. אנכי: דבירה קדמיה כד הוה נפק מן פם קודשא

יהא שמייה מברך היך זיקין והיך ברקין והיך למפדין דנור

מן ימיניה ולמפד דאשה מן שמאליה פרח וטייס באויר שמיא

וחזר ומקף על משיריתהון דישראל וחזר ומחתקק על לוחי קיימה

וכן הוה צוח ואמר עמי בני ישראל אנה הוא יי/ אלהכון די

פרקית ואפקית יתכון פריקין מן ארעה דמצרים מן בית שעבוד

עבדיה:

4. לקבל ... יי/ כלוקבל ממלל מלל ממריה דיי/

// M

5. אנה ... ממריה] הא אנא קאי בין ממ/ מ/ כען

הוא כ/ ו/ דבירוי] פתגמוי מ/ להבי אשתה] אש/ מ/

6. דישראל] דבני יש/ ו/ דבירה ... אנה הוא] אנא

הוא מ/ מן בית] מב/ ו/ שעבוד] שעבוד מ/

4. Word to word the Lord spoke with you on the mountain from the midst of the flames of the fire,

5. While I stood between the Word of the Lord and you at that time, to declare to you the words of the Lord; because you were afraid of the flames of the fire and would not go up into the mountain, saying,

6. The first word, as it came forth from the mouth of the Holy One, blessed be His Name, was like rushing winds and lighting, like a burning light on His right and a flaming fire on His

7. לא יהיה: דבירה תנינה כד הוא נפק מן פם קדשה
 יהיה שמים מברך היך זקין והיך ברקין והיך למפדין דנור מין
 ימיניה ולמפד דאשה מן שמאליה פרח וטייס באויר שמייא וחזר
 ומקף על משירייתהון דבני ישראל וחזר ומתחקק על לורח
 קיימה וכן הוה צורח ואמר עמי בני ישראל לא יהווי לכון
 אלה אחרן בר מני:

8. No Hebrew : לא תעבדון לכון (צלם וצורה)¹ וכל
 דמו די בשמייא מן לעיל ודי בארעא מן לרע לארעא

7. דבירה ... עמי בני] עמי בני M // יהיה] error
 יהי for // דבני ישראל] די I //
 8. די בשמייא] דבש I ; דאית [בשמייא] M // ודי
 בארעא] ורב I ; ואית [בארעא] M // מן לרע] מל I // לרע] +
 ודי במיי מן לרע omitted from text M // לרע (text or M?)
 תחות M // לארעא] בא I //

left. It moved swiftly and flew through the air of heaven and came back, encircled the camp of Israel and came back, and was engraven upon the tablets of the covenant; and then He called and said, Sons of Israel, I am the Lord your God who set you apart and brought you, freed, from the land of Egypt, from the house of bondage.

7. The second word, as it came forth from the mouth of the Holy One, blessed be His Name, was like rushing winds and lightning, like a burning light on His right and a flaming fire on His left. It moved swiftly and flew through the air of heaven and came back, encircled the camp of the sons of Israel and came back, and was engraven upon the tablets of the covenant; and then He called and said, Sons of Israel, you shall have no other god besides me.

8. You shall not make for yourselves (an image or form) or likeness of anything which is in the heavens above, or which is on the earth below, [or which is in the waters under M] the earth.

¹Text erased. Conjectural reading.

9. No Hebrew : לא תסגדון להון ולא תפלחון

קדמיהון ארום אנה הוא יי/ אלהכון אלה קניי ופורען מתפרע
בקנאה מדכר חובי אבהן רשיען על בנין מרודין על דר תלייתי
ועל דר רביעיי כד משלמין בחטא קדמי לשנאיי

10. No Hebrew : ונטר חסד וטבו לאלפין דדרין

לרחמי צדיקיה ולנטרי מצוותה דאורייתי:

11. לא תשא: עמי בני ישראל לא יסב אנש מנכון שמה

דיי/ אלהכון על מגן ארום לא יזכי יי/ ביום דינה רבה ית
מן די יסב ית שמה דיי/ קדישה על מגן:

9. קדמיהון] לטעוותרון מ// קניי ופורען מתפרע

[בקנאה] קנאן מתפ/ ומ[תפרע] בקנה ו// בקנאה ... רשיען]

בקנא/ מן רשיעיה מ// רשיעין] רשיעין מ// לשנאיי ...

10. וטבו] לסנאי ברם אנא נטר חסד וטבו מ// חסד

וטבו] טב [טבו?] ו// לרחמי] לרחמי מ// מצוותה] מצוותיה

//M

11. לא יסב ... מגן] לא תשתבעון בשם ממריה דיי/

אלהכון לשקרא מ// אנש] + חד ו// יזכי] מז/ ו// ית מן ...

מגן] למן דמשתבע בשמה ומשקר מ// די יסב] דיסב ו//

9. You shall not bow down to them nor serve them, for I am the Lord your God, a jealous God and an avenger who takes vengeance in jealousy, remembering the guilt of wicked fathers upon rebellious children to the third generation and to the fourth generation of those who hate me, when they fulfill the sin of the former;

10. But keeping steadfast love and goodness to thousands of generations of those who love me--the righteous ones--and to those who keep the commandments of my Law.

11. My people, sons of Israel, no man of you shall take

5:12

12. שמור: עמי בני ישראל טורו ית יומא דשבתה

למקדשה יתיה היך מה די פקד יתכון יי/ אלהכון

13. No Hebrew : שיתה יומין תפלהון ותעבדון כל

עבדתכון

14. No Hebrew : רביומא שביעיה שבה ונביח קדם

יי/ אלהכון לא תעבדון כל עבדה אתון ובניכון ובנתכון

ועבדיכון ואמהתכון תורייכון וחמריכון וכל בעירכון וגיורכון

די בקירויכון מן בגלל די תניחון עבדך ואמהתך כוותכון

12. טורו ... דשבתה] הוון זהירין ית יומא דשבתה

//M די פקד] דפ/ I //

13. שיתה] אשתה //M עבדתכון] עב/ I //

14. שבה] שובה //M ואמהתכון] [ראמ]הותי[כון]

I // תורייכון] ות/ M // וכל בעירכון] ובע M // וגיורכון

די בקירויכון] וגייורייה דאית בקורייכון M // די תניחון]

דת/ I // עבדך ואמהתך] עבדכון ואמהתכון M //

the name of the Lord your God in vain, for the Lord will not leave unpunished in the day of the great judgment the one who takes the name of the Lord, the Holy One, in vain.

12. My people, sons of Israel, observe the sabbath day, to keep it holy, as the Lord your God commanded you.

13. Six days shall you labor and do all your work.

14. But on the seventh day, a sabbath and rest before the Lord your God, you shall not do any work, you, or your sons, or your daughters, or your men servants, or your maid servants, or your oxen, or your asses, or any of your cattle, or the sojourner who is in your towns; so that your men servants and your maid servants may rest as well as you.

15. No Hebrew: ותידכרון ארום עבדין משעבדין

הויתון בארעא דמצרים ופרק ואפק יתכון יי/ אלהכון פריקין
מן תמן בידה תקיפה ובאדרע מנטלה בגין כדן פקד יתכון יי/
אלהכון למעבד ית יומא דשבתה:

16. כבד: עמי בני ישראל יוקר כל אנש מנכון ית

אבוי וית אמיה היך מה דפקד יי/ אלהכון מן בגלל די סגון
יומיכון ומן בגלל דייטיב לכון על ארעא די יי/ אלהכון יהב
לכון:

15. בידה תקיפה] באידה תקי/ //M כדן] כדן (so the

//M כן ;text)

16. יוקר] ייקר //I יוקר ... יי/] הון זהירין

באיקרא דאבוכון ובאיקרא דאמכון היך מי די פקד יתכון יי/

//M דפקד] פ[קד] //I די סגון] דס I; [די] יסג[ון] //M

דייטיב] [דיי]טב //I די יי/ //I

15. And you shall remember that you were enslaved servants in the land of Egypt, and the Lord your God set you apart and brought you out from there with a mighty hand and an uplifted arm. Because of that the Lord your God has commanded you to observe the sabbath day.

16. My people, sons of Israel, let every man of you honor his father and his mother as the Lord your God has commanded, so that your days may be prolonged and it may be well with you in the land which the Lord your God is giving you.

17. לא תרצח: עמי בני ישראל לא תהוון קטולין ולא

חברין ולא שותפין עם קטולין ולא יתחמי בכנישתהוון דישראל עם

קטולין דלא יקומון: בניכון מן בתריכון וילפון לחוד אינון

למיהווי עם קטולין ארום בחובי קטוליה חרבה נפק על עלמא:

18. לא תבאף: עמי בני ישראל לא תהוון גיורין ולא

חברין ולא שותפין עם גיורין דלא יקומון בניכון מן בתריכון

וילפון לחוד אינון למיהווי עם גיורין ארום בחובי גיוריה

מותנה נפק עלמא:

17. קטולין (2nd)] לקטוליה I; קטוליה //M עם

קטולין] קטור //M לחוד ... קטולין] ארף ארף הנון קטולין

//M (2nd ארף is copyist's error?) על עלמא] לעל //M

18. גיורין (1st)] גייר /I; גיירין //M לחוד

לחוד //I אינון ... גיורין] הנון גיירין //M גיורין]

גייר /I גיוריה] גיר /I עלמא] על [עלמא] //I

17. My people, sons of Israel, you shall not be slayers, nor friends or associates of slayers. And there shall not be seen in the congregations of Israel (those who associate) with slayers lest your children after you will arise and teach their own to be (associates) of slayers because by the guilt of slayers the sword goes forth upon the world.

18. My people, sons of Israel, you shall not be adulterers, nor friends or associates of adulterers lest your children after you will arise and teach their own to be (associates) of adulterers because by the guilt of adulterers the plague comes forth upon the world.

5:19

19. לא תגנב: עמי בני ישראל לא תהווין גנבין ולא

חברין ולא שותפין עם גנבין ולא יתחמי בכנישתהוין דישראל עם

גנבין דלא יקומון בניכון מן בתריכון וילפון לחוד אינון

למהוי עם גנבין ארום בחובי גנבייה כפנה נפק על עלמא:

20. לא תענה: עמי בני ישראל לא תהווין משהדין

שהדי דשקר לא חברין ולא שותפין לשהדי שקרא ולא יתחבר עם

משהדי שקר דלא יקומון בניכון מן בתריכון למהוי מסהדין

מהדי דשקר ארום בחובי סהדי שקרא חיות ברא מיתגריה בבני

אנשא:

19. ולא (1st) לא //I גנבין (2nd) [[גנ] בה //I

עם גנבין (2nd) [[גנב //M מן בתריכון] מב //I לחוד] להוד

//I לחוד ... גנבין] אף אנון גנב //M עם גנבין (3rd)

גנ //I על עלמא] לעל //M

20. משהדין שהדי דשקר] [משהדין] שקר //I ; שהדין די

שקר //M לא (2nd) [[לא //I שותפין לשהדי] לש[הדי] //I ;

[שותפין] עם שהדי //M ולא יתחבר ... אנשא] ולא יתחמי

בכנישתהוין דישראל שהדין דשקר דלא יקומון בניהוין מן בתריהוין

ולפון אוף הנון שהדין דשקר ארום בחובי שהדי שיקרא ענבין

מסתליקין ומטר דלא נחת ובצורתא אתה לעלמא //M מסהדין מהדי

[?סהדי] דשקר] + וילפון לחוד אינון למהוי עם משהדי שקרא

//I

19. My people, sons of Israel, you shall not be thieves, nor companions or associates of thieves, nor shall there be seen in the congregations of Israel (those who associate) with thieves, lest your children after you will arise and teach their own to be (associates) of thieves, because by the guilt of thieves famine comes forth upon the world.

20. My people, sons of Israel you shall not be false

21. לא תחמד: עמי בני ישראל לא תהיון חמודין ולא חברין
 ולא שותפין לחמודיה דלא יקומון בניכון מן בתריכון וילפון לחוד
 אנון למהוי עם חמודין ולא יתחמד אנש מנכון ית אתה דחבריה ולא
 יתחמד בייתיה דחבריה לא חקלה ולא עבדיה ולא אמהתיה ולא תוריה
 ולא חמריה ולא כל מה די לחברך ארום בחובי חמודיה עננין סלקין
 ומטר לא נחת ובצורתה אתייה על עלמא ומלכותה מתגריין בבני אנשא
 וחמודין נכסיהון ונכסין יתהון:

21. חמודין] [חמוך] זא //י תהיון... דחבריה] תחמד חד מנכון
 אתתא דחב / מ // שותפין לחמודיה] לח[מודיה] //י יקומון] +
 למיהוי חמודה //י חקלה ... יתהון] לחקליא לא לעבדיה ולא
 לאמתא לא לתוריה ולא לביערה לא לכל מה דאית לחבריה ארום בחובי
 חמודייה מלכותה מתגריה בני אנשא יגרותי אתה לעלמא // מ די
 לחברך] דל //י מתגריין] [מת] גרייא //י

witnesses, nor companions or associates of false witnesses, nor
 shall there be an alliance with false witnesses, lest your children
 after you will arise to be false witnesses, because by the guilt of
 false witnesses the beast of the field is let loose among men.

21. My people, sons of Israel, you shall not be covetous,
 nor companions or associates of the covetous, lest your children
 after you will arise and teach their own to be (associates) of
 the covetous. And let no man of you covet his neighbor's wife,
 or his neighbor's house, or his field, or his man servant, or his

22. את הדברים: ית דבירה האליין מלל יי/ עם כל
 קהלכון בטורא מן גו להבי¹ עננה וערפלה קל רב ולא פסיק וכתב
 יתהון על תרין לורחין דאבנין ויהב יתהון לי אמר משה:
 23. ויהי: והוה כד שמעתון ית קל ממרה מן גו חשוכה
 וטורה בעיר באשתא וקרבתון לורתי כל ראשי שבטיכון וחכימיכון:

22. [דבירה] פתגמייה M // מן גו] מגו I // רב ולא פסיק]

תקף ולא פסק M //

23. [כד שמעתון] כיוון דשמעתון M // קל ממרה מן] קלא

מן M // מן גו] מגו I // חשוכה] להבי אשתא M // וחכימיכון]

וסביכון M //

maid servant, or his oxen, or his ass, or anything which belongs to your neighbor, because by the guilt of covetousness the clouds go up but rain does not come down and dearth comes forth upon the world, and governments contend with men and desire their property and take it.

22. These words the Lord spoke with the whole assembly on the mountain from the midst of the flames (of the fire),¹ the cloud and the gloom with a loud and continuous voice. And He wrote them upon two tablets of stone and gave them to me, said Moses.

23. And when you heard the sound of His Word from the midst of the darkness while the mountain was burning with fire, you came near to me, all the heads of your tribes and your wise men,

¹Has אשתא been omitted?

5:24

24. ותאמר: ואמרתון חזי יתן מימרה דיי/ אלהן די
 יקריה וית תוקפיה וית קל מימרה שמעינן מן גר להבי אשתה יומא
 הדין חמינן ארום ימלל מימרה דיי/ עם בר נשא והיא חיה:
 25. ועתה: וכדון למה נמות ארום תאכל יתן אשתה רבתה
 הדה אין מוספין אבן למשמע ית קל מימרה דיי/ אלהן תרב ומייתין
 אבן:

24. חזי ... אלהן [חזי יתן יי/ אלהן // מ די יקריה]
 יק/ I // הדין חמינן [הדה חמ/ הדה I // ימלל ... חיה] לית אעשר
 מן קדם יי/ לממללא עם בר נשא ויחי M // בר נשא והיא [בר נש וה/
 // I
 25. וכדון [וכדו M // למה] + כען I // תאכל [תיכול
 M // למשמע] למשמע M // תרב ומייתין [תרב] מי [יתין] I ;
 עוד מ [ייתין] M //

24. And you said, The Word of the Lord our God has shown us His glory and His power, and we have heard the voice of His Word from the midst of the flames of the fire this day. We have seen that the Word of the Lord can speak with man and man live.

25. But now, why should we die? For this great fire will devour us if we hear the Word of the Lord our God again; and we shall die.

26. כי מי: ארום היידין כל בשרא די שמע ית קל מימרה

דאלה חייה ממלל מן גו להבי אשתה כורתן וחייה:

27. קרב אתה: קרב את ושמע ית כל מה די יאמר יי//אלהן

ואת תמלל עמן ית כל מה די ימלל יי//אלהך עמך ונשמע ונעבד:

28. וישמע: ושמע מימרה דיי// ית קל מליכון בזמנה

דמללתון עמי ואמר מימרה דיי// לי אמר משה שמעית ית קל מליהון

דעמא האליין די מלילו עמך הא שפר ותקן אייטיבו כל מה די מלילו:

26. ארום] + הלא I// היידין ... ממלל] היידה אומה

ומלכו די שמעו קלא לאלהה חייה ממ M// בשרא די שמע] בשר דש I//

מימרה דאלה] [מי]מר אל[ה] I// מן גו] מג I// כורתן וחייה]

דורתן ויחי I//

27. קרב] קרוב I// ושמע] ושמע M// יאמר] אמר[ר] I//

עמך ... ונעבד] לורתך שמעין ועבדין M//

28. בזמנה דמללתון עמי] [בזמנה] די מלי] במללותכון

עמי M// שמעית] גלי קדמוי M// מליהון] דמ/ I// די מלילו]

דמ/ I// שפר ותקן אייטיבו כל] טבאית מלילו כל M//

26. For where is there any flesh which has heard the voice of the Word of the living God speaking from the midst of the flames of the fire as we have and has lived?

27. Go near and hear all that the Lord our God will say; and tell us everything that the Lord your God speaks with you, and we will hear and do (it).

28. And the Word of the Lord heard the sound of your

5:29

29. מי יתן: לורי מן יתן ויהוי לבה שלמה להון למדחול

מן קדמי ולמטור ית כל מצותה דאורייתי כל יומייה מן בגלל

דייטיב להון וליבניהון לעלם:

30. לך אמור: אזל משה מן שמי ואמור להון חזורו לכוון

בשלם למשכניכון:

29. לורי ... להון] אלורי מי יתן יהוי לבה טבה הדין

להון {^(FT) // M [שלמה] + הדין // I [למדחול] [למדחול] חל // I [מן קדמי]

מק // I [ולמטור] [ולמטור] // I ית כל ... יומייה] ית כל פיקודי

כל יומיא // M דייטיב להון וליבניהון] למייטבה להון ולזרעייה

בניה // M [לעלם] עד [עלם] // I

30. אזל ... ואמור] [אזל] אמ[ר] // M [מן שמי] מש // I

ואמור] [וא]מר // I בשלם למשכניכון] למש[כניכון] // M

words when you spoke with me, and the Word of the Lord said to me, said Moses, I have heard the sound of the words of these people who spoke with you; behold, everything which they have said is pleasing and right. They have rightly spoken.

29. Would that they might have a perfect heart to fear me and to observe all the commandments of my Law always, so that it might be well with them and their children forever.

30. Go, Moses, from my presence and say to them, Return in peace to your tents.

5:31

31. ואתה: הכה אתעתר קדמי ואמלל עמך ית כל מצוותה
וקיימיה וסדרי דינייה די תליף יתהון ויעבדון בארעא די אנה יהב
לכון למירת יתה:
32. ושמרתם: ותיטרון למעבד היך מה די פקד יי/ אלהכון
יתכון לא תסטון לא לימינה ולא לשמאלה:
33. בכל הדרך: בכל אורחה די פקד יי/ אלהכון יתכון
תהלכון מן בגלל דתיחון וייטיב לכון ותסגון ותורכון יומין בארעא
די תירתון:

31. ואתה: + ואת I omitted from text // אתעתר ית

יי/ ואת ... ואמלל] וכדו הכא קוז עמי ואמ/ מ // מצוותה]
פיקודייה //מ [וקיימיה] [וקיי]מה //י [די תליף] דת //י די
אנה] דא/ //י [למירת] למרות מ //
32. די פקד] דפ //י לימינה ולא לשמאלה] לימין ולא
ליסמל //מ

33. די פקד] דפ //י מן בגלל] בגלל י; [מן] בגללכון

//מ [וייטיב] ויוטב י; וטב //מ [ותורכון יומין] יומ/ מ //
די תירתון] דתי/ //י

31. But you, stand here before me, and I will tell you all the commandments, statutes and ordinances which you shall teach them to do in the land which I am giving them to possess.

32. You shall take care to do as the Lord your God has commanded you. You shall not turn aside to the right nor to the left.

33. In all the way which the Lord your God has commanded you you shall walk, so that you may live and it may be well with you and you may increase and prolong your days in the land which you shall possess.

CONCLUSION

Perhaps the greatest mystery connected with the Neofiti Codex is its history from the time the MS copy was finished to the time the Codex came into the possession of the Vatican Library. It may be that this history can only be learned in its entirety from the records of the Neofiti Library, which are unavailable at present. In the meantime, however, a new method for discovering as much as possible about this history seems desirable. This method would require the abandonment at the outset of the questionable alliance with Aegidius of Viterbo and the attempt to find a date in the colophon in favor of the accumulation and evaluation of data provided by thorough studies of the historical environment, contemporary MSS, and the paleography and contents of the Codex.

Up to now the M of the Neofiti Codex have also been something of a mystery, and the text has received the closer attention. It seems to me that this study has produced evidence that the M deserve as much attention as the text. If the two-source hypothesis proves itself for the entire Codex, it is obvious that the M of Source I are a valuable source for comparative studies in the FT. Indeed, they may go beyond supplying us with material for comparative studies and provide us also with the opportunity to clarify our understanding of the essential nature of the so-called FT.

In view of these concluding remarks, which look ahead to future research, the compelling task, as I see it, is to make the text and M to the entire Codex generally available to all as soon as possible.

APPENDIX I

Examples from Folios of the Codex Neofiti 1.

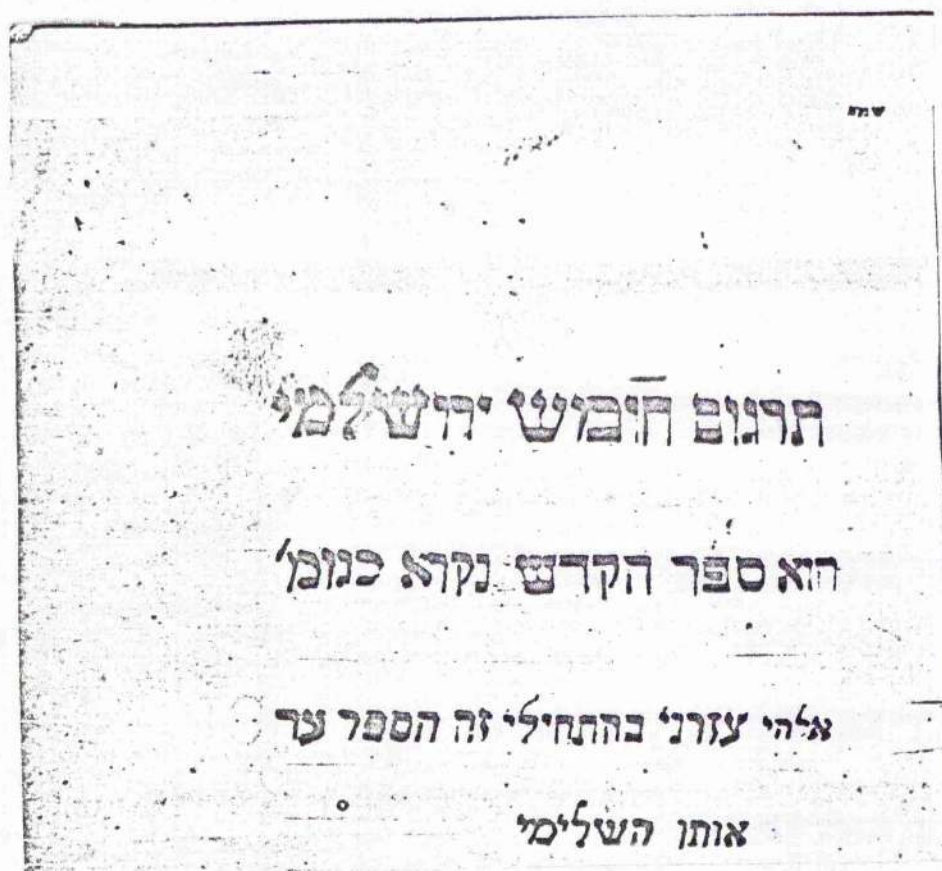


Fig. 1. Portion of title page.



Fig. 2. Top and bottom of Folio 1^{ro}. Th A.

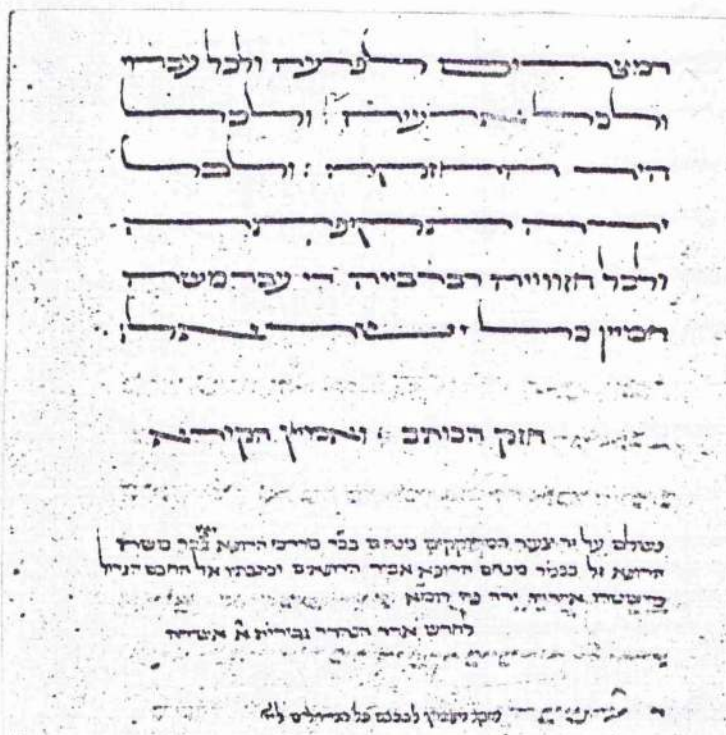


Fig. 3. Folio 446^{vo}.
Th C. End of Deuteronomy
and Colophon.

Ankeby 096
 Comenda in Penzance.
 Targum. Caldaicum
 Bartoloci. r. l. fol 405. et
 sequent.
 seu Paraphras. Caldaica
 seu Tractatus Caldaica Penz.
 tenui.

Fig. 4. Paper palimpsest glued to Folio 447^{vo}, and facing page.

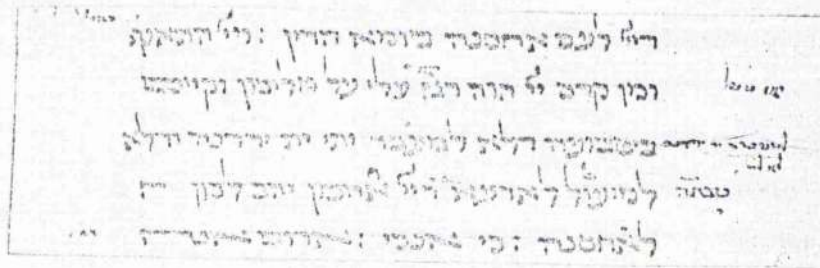


Fig. 5. Folio 366^{vo}. Th C. Mh 10.
 Square and cursive script in right margin.

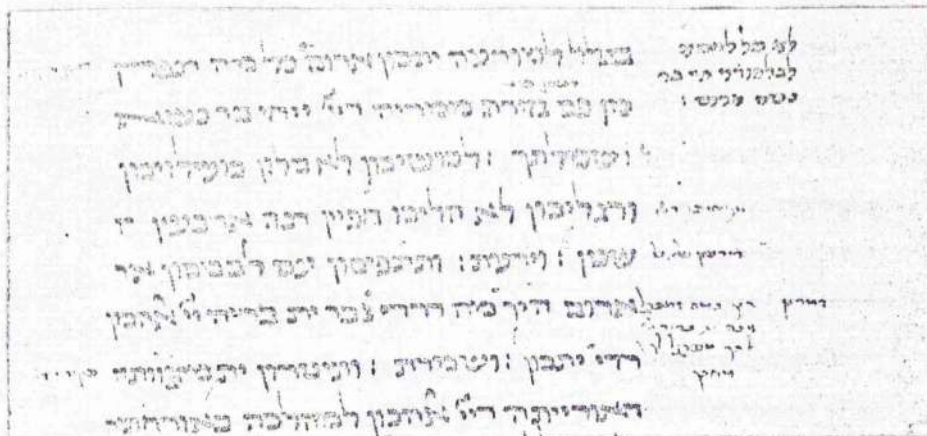


Fig. 6. Folio 378^{vo}. Th C. Mh 10.
 Rabbinic and cursive script in right margin.

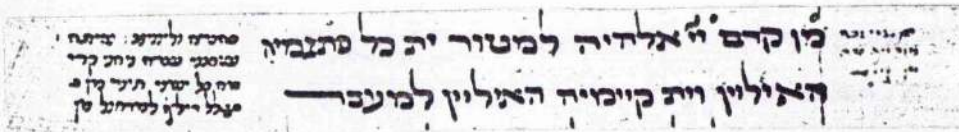


Fig. 7. Folio 402^{ro}. Th C. Mh 10.
 Rabbinic script in left margin.
 Cursive script in right margin.

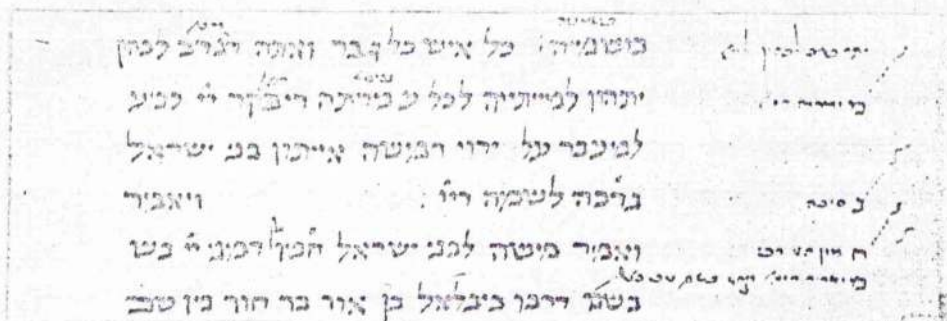


Fig. 8. Folio 187^{vo}. Th B.
Acrostic in square script.

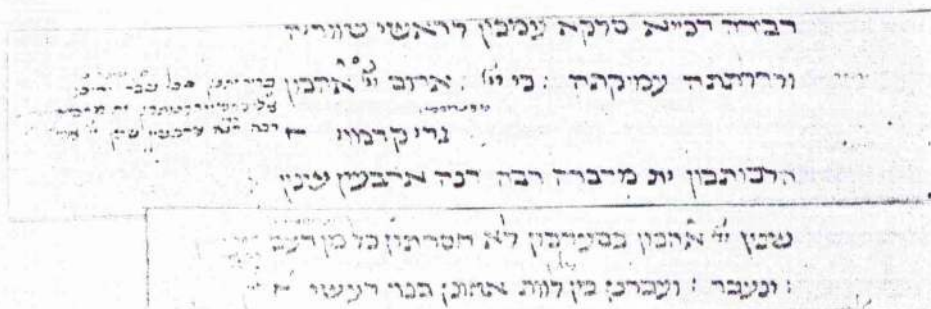


Fig. 9. Folio 360^{ro}. and ^{vo}. Th C.
Deut. 2:7.

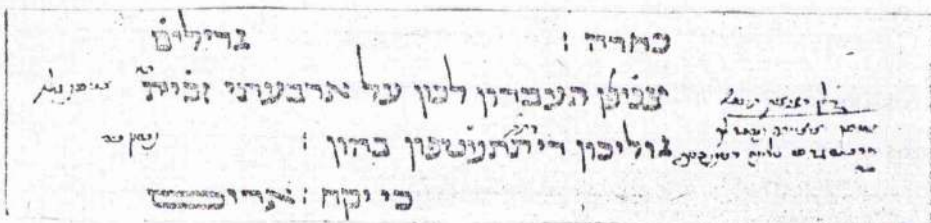


Fig. 10. Folio 411^{vo}. Th C.
Deut. 22:12.

וידובן יהרון ויזבון יתזכירה ויחזיבון יתבן
 ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן
 ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן
 ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן

Fig. 11. Folio 417^{vo}. Th C.
 Deut. 25:2.

ארום כל דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 וער כדון עמן אטן קיכין הבד ויחזיבון יתבן
 קרם א' אלחן ויחזיבון דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן
 ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן ויחזיבון יתבן

Fig. 12. Folio 430^{ro}. Th C.
 Deut. 29:14.

כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 כל דרייה דקמו קרמין מן עלמא ויחזיבון יתבן
 רכסלוא מלא כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 רכסלוא מלא כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 רכסלוא מלא כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 רכסלוא מלא כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא
 רכסלוא מלא כחל מחר דרייה דקמו קרמין מן עלמא

Fig. 13. Folio 11^{ro}. Th A. Mh 1.

אנחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון
 ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון
 ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון
 ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון ויחזיבון

Fig. 14. Folio 423^{vo}. Th C.

APPENDIX II

Section A. Examples showing the positions of M from two sources to verses for which the reading of the FT is extant.¹

<p style="text-align: center;">ארע די לא במסכנות תאכלון בה לחם (רמזון) lm (בחוסרנה) rm</p>	<p>Ni² M</p>	<p>8:9</p>
<p>לא תחסרון כל מן דעם בה ארע דאבניה שריין (תחסר) rm כל מנדעם בה ארע די אבניה ארעא די אבניה (דחכימאה) lm</p>	<p>Ni SI FT SII</p>	
<p>וברירן היך פרזלה ומן שורריה מצבין ברירין כפורזלא וטורנייה חכימין ברירין כפורזלא וטורנייה חסינין תקיפין הי כפורזלא ותלמידיהא חסינין הי</p>	<p>Ni SI FT SII</p>	
	<p>Ni SI FT SII</p>	

¹The FT reading is taken from Doubles, passim.

²Abbreviations used are:

Ni: Neofiti I.

M: marginale or marginalia.

SI: Source I.

FT: Fragment Targum.

SII: Source II.

rm: right margin.

lm: left margin.

nt: next to the text (lmnt: left margin next to the text).

e: at the edge (lme: left margin at the edge).

up: upper reading (uplm: upper reading, left margin).

lo: lower reading (lorm: lower reading, right margin).

³Each marginale is enclosed in parentheses.

17:8

ארום יתכסי מנכון פתגם בדינה	Ni
בין אדם	SI
rm (לסדר דרין בין אדם	FT
ארום יתכסי מנכון פיתגם לסדר דרין בין אדם	SII
lm (דם	
דבתולין לאדם דקטולין בין דיני ממון לדיני	Ni
דקטולין בין אדם דבתולין	SI
דקטולין בין אדם דבתולין	FT
דכי לדם מסאב בין דיני	SII
נפשן בין מכתש צרעתה למכתש בתקה	Ni
FT	
בין מכתש צרעתה למכתש ניתקא	SII
נפשא לדיני ממון בין מכתש סגיר למכתש חליט	
מילי דיונין בקורייכון ותקומון ותסקון לאתרה	Ni
rm (דמצות)	SI
מילין דמצו בקורייכון ותקומון ותסקון לאתרה	FT
SII מילון פלוגתא בבית מדרשין	
די יתרעי יי/ אלהכון ביה	Ni
FT די יתרעי יי/ אלהכון ביה	

20:6

ומן הוא גברא די נצב כרם ולא אפריק פירוי	Ni
lm (דן) (פרק) lmt יתיה	SI
לא פרג יתיה	FT
lme (פרקיה)	SII
יזיל ויחזור לבייתיה דלא ימות בסורי	Ni
SI יזל ויח/	
מן כהנה	SII
קרבא וגבר אחרן יפרק יתיה	Ni
uprm (פרק)	SI
lorm (יפרקינה)	SII

22:12¹

צניפן	Ni
גדילן (דציצית)	SI
גדילן (דציצית)	FT
צניפן (ציציתה)	SII

גוליוכון	Ni
גוליוכון (גוליוכון)	SI
גוליוכון ² (גוליוכון)	FT
גוליוכון (גוליוכון)	SII

25:2³

ריהורי אין מרדו	Ni
ריהורי אין (צורד)	SI
ריהורי אין (צורד)	FT
ריהורי אין (צורד)	SII

וירבע יתיה דייגה וימחי יתיה קדמרי: כמסת

וירבע יתיה דייגה וימחי יתיה קדמרי כמיסת
וירב/ (ויכפחנה)

חובתיה במניין

חובתיה במניין

29:14⁴

ארום כל דרייה דקמו	Ni
ארום כל דרייה דקמו	SI
ארום כל דרייה דקמו	FT
ארום כל דרייה דקמו	SII

עמן אגון קיימין הכה יומא הדין קדם יי/ אלהן

עמן קיימין הכה יומא הדין קדם יי/ אלהן
עמן קיימין הכה יומא הדין קדם יי/ אלהנה

¹See App. I, Fig. 10.

²So BN; V: גוליוכון

³See App. I, Fig. 11.

⁴See App. I, Fig. 12.

29:14 (Cont.)

וית כל דרייה דעתידין למקום מן בתרן עמן	Ni
(דבתרן) ^{lm}	SI
וית כל דריא דעתידין למיקום מין בתרן כאילו	FT
וית כל דריה דהור מן יומי עלמא ודלא	SII

קיימין הכה יומא הדין	Ni
(קיימה) ^{rm}	SI
קיימין הכא עימן יומא הדין	FT
אתבריו עד כדון כולהון קיימין עמהא יומא דין	SII

Section B. Examples showing the positions of M from two sources to verses for which the reading of the FT is not extant.

10:20

מן קדם יי / אלהכון תהורן דחלין וקדמרי	Ni
(קדם) ^{rm} / אלהכון תצלון ויתיה	SI
^{lm} (תדחלון) וקדמרי	SII

תהורן מצליין ובאולפן אורייתה תתבקון	Ni
תפלחון בקרבנה ובמימרה תתבקון	SI
תפלחון (ובשם ממרא)	SII

ובשמיה קדישה תהורן משתחעין	Ni
ובשמיה תימון בקושט /	SI

15:14

מזודא תזורים ליה מן ענך מן אדרך ומן	Ni
(תזודון) ^{rm}	SI
מזודא תזודון ליה	FT
^{lm} (לה) (מזדרנה תזדרנ)	SII

מעצרתך מן מה די ברך יתך יי / אלהך תתן לה	Ni
^{lm} (יתכון יי / אלהכון תתנן לה)	SI

20:8

עמא ויימרון נח
ויוספון סרכייה לממללה עם (לוות) lm SI

מן הוא גברא דדחל מן חרובי וליכיה תביר ליכה NI
SII (מן) גברא דדחלה ותביר ליכה

על עבדתיה נח
מן חרבה די בידיה יהך ויחזור לבייתיה ולא SII

יימסי נח
SII (יתבר) rm
SII יגרום לאחרי לתברא לבהון (כליביה) rm
lm (היך לביה)

27:25

ליט יהורי גברה די נסיב שחור נח
SII (דמקבל) rm
SII (דישתעי על חבריה לישן תליתאי) lm

נפיש אדם זכיי ויאמרון כל עמא אמן NI
SII (נפש אדם) lm (ויענון כל עמא)
SII ויימ/ כל עמא אמן

BIBLIOGRAPHY

SELECTED BOOKS AND ARTICLES

- Bernheimer, Carlo. Paleografia Ebraica. Firenze: Olschki, 1924.
- _____. (ed.). Catalogue des manuscrits et livres rares hébraïques de la Bibliothèque du Talmud Tora de Livourne. Livourne: Belforte, [1914].
- Biblia Rabbinica. Edited by Felix Pratensis. 1st ed. Venice: Bomberg, 1517-18.
- Birnbaum, Solomon A. The Hebrew Scripts. Part II: Fascicles 1-4. London: Palaeographia, 1954-57.
- Black, Matthew. "Die Erforschung der Muttersprache Jesu," Theologische Literaturzeitung, IX (1957), 654-68.
- _____. "The Recovery of the Language of Jesus," New Testament Studies, III (1957), 305-13.
- Buxtorfi, J. De Abbreviaturis Hebraicis. Editione hac Secunda. Basileae: Impensis Ludovici Regis, 1640.
- Catalogue of Hebrew Manuscripts in the Collection of Elkan Nathan Adler. Cambridge: University Press, 1921.
- Das Fragmententhargum (Thargum jeruschalmi zum Pentateuch). Herausgegeben von Dr. Moses Ginsburger. Berlin: Calvary, 1899.
- David, ben Joseph Kimchi [Commentary on the Laws, the Prophets and the Hagiographa. Translated into Latin by E. Canisio. 1519].
- Doubles, Malcolm C. "The Fragment Targum: A Critical Re-examination of the Editio Princeps, Das Fragmententhargum by Moses Ginsburger, in the Light of Recent Discoveries." Unpublished Ph.D. thesis, St. Mary's College, University of St. Andrews, 1962.
- _____. "Toward the Publication of the Extant Texts of the Palestinian Targum(s)," Vetus Testamentum, XV (1965), 16-26.
- Eissfeldt, Otto. Einleitung in das Alte Testament: Unter Einschluss der Apokryphen und Pseudepigraphen sowie der apokryphen- und pseudepigraphen-artigen Qumrān-Schriften. "Neue Theologische Grundrisse," herausgegeben von Rudolf Bultmann, 3. Aufl. Tübingen: Mohr (Siebeck), 1964.

- Freimann, Aaron. "Jewish Scribes in Medieval Italy," Alexander Marx Jubilee Volume. English Section. New York: Jewish Theological Seminary of America, 1950, 231-342.
- Friedländer, Michael and Jacobs, Joseph. "Era," The Jewish Encyclopedia, V, 198-99.
- Grelot, P. "Les Targums du Pentateuque: Étude comparative d'après Genèse, IV, 3-16," Semitica, IX (1959), 59-88.
- Jacobs, Joseph. "Chronology," The Jewish Encyclopedia, IV, 64-75.
- Kahle, Paul E. The Cairo Geniza. 2d ed. Oxford: Blackwell, 1959.
- _____. Masoreten des Westens. II. ("Texte und Untersuchungen zur vormasoretischen Grammatik des Hebräischen," IV.) Stuttgart: Kohlhammer, 1930.
- Kuiper, Gerard Johannes. "The Pseudo-Jonathan Targum and Its Relationship to Targum Onkelos." Unpublished Ph.D. thesis, St. Mary's College, University of St. Andrews, 1962.
- LeDéaut, Roger. La Nuit Pascale: Essai sur la signification de la Pâque juive à partir du Targum d'Exode XII 42. ("Analecta Biblica," XXII.) Rome: Institut Biblique Pontifical, 1963.
- Macho, A. Diez. "En torno a la datacion del Targum 'Palestinien'," Sefarad, XX (1960), 3-16.
- _____. "La lengua hablada por Jesucristo," Oriens antiquus, II (1963), 95-132.
- _____. "Le Targoum Palestinien," Nouvelles Chrétiennes d'Israël, XIII:2 (1962), 20-25.
- _____. "Nuevos fragmentos del Targum palestinense," Sefarad, XV (1955), 31-39.
- _____. "The Recently Discovered Palestinian Targum: Its Antiquity and Relationship with the Other Targums," Supplements to Vetus Testamentum, VII (1959), 222-45.
- _____. "Una copia completa del Targum palestinense al Pentateuco en la Biblioteca Vaticana," Sefarad, XVII (1957), 119-21.
- _____. "Una copia de todo el Targum jerosolimitano en la Vaticana," Estudios Biblicos, XVI (1956), 446-47.
- Margoliouth, G. "Manuscripts," The Jewish Encyclopedia, VIII, 303-15.
- Martin, M. Fitzmaurice. "The Palaeographical Character of Codex Neofiti I," Textus. ("Annual of the Hebrew University Bible Project," ed. C. Rabin, III) Jerusalem: Magnes Press, Hebrew University, 1963, 1-35.
- McNamara, Martin. "Targumic Studies," The Catholic Biblical Quarterly, XXVIII:1 (1966), 1-19.
- Popper, William. The Censorship of Hebrew Books. New York: Knickerbocker Press, 1899.

- Pseudo-Jonathan (Thargum Jonathan ben Uziel zum Pentateuch). Herausgegeben von Dr. M. Ginsburger. Berlin: Calvary, 1903.
- Sacerdote, Gustave. "Deux index expurgatoires de livres hébreux," Revue des Études Juives, XXX (1895), 257-83.
- Smith, D. E. "Numerals," The Encyclopaedia Britannica. 14th ed. XVI, 610-14.
- Targum Onkelos. Herausgegeben und erläutert von Dr. A. Berliner. London: Nutt, 1884.
- Vermes, Geza. Scripture and Tradition in Judaism: Haggadic Studies. ("Studia Post-Biblica," IV.) Leiden: Brill, 1961.
- Wernberg-Møller, P. "An Inquiry into the Validity of the Text-Critical Argument for an Early Dating of the Recently Discovered Palestinian Targum," Vetus Testamentum, XII (1962), 312-30.
- Wright, William (ed.). Facsimiles of Manuscripts and Inscriptions. "Oriental Series," The Paleographical Society. London: Clowes and Sons, 1875-83.

REFERENCE BOOKS

- Biblia Hebraica. Edited by Rud. Kittel. 7th ed. Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1937.
- Biblia Polyglotta Matritensis. Series IV. Targum Palaestinense in Pentateuchum Adduntur Targum Pseudojonatan, Targum Onkelos et Targum Palaestinsis hispanica versio. L. 5: Deuteronomium Caput I. Editio critica curante. Alexandro Diez Macho. Matriti, 1965.
- Brown, Francis, Driver, S. R., and Briggs, Charles A. A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament: With an Appendix Containing the Biblical Aramaic. Oxford: Clarendon Press, 1962.
- Dalman, Gustaf. Grammatik des Jüdisch-Palästinischen Aramäisch: Nach den Idiomen des Palästinischen Talmud des Onkelos-targum und Prophetentargum und der Jerusalemischen Targume. 2. Aufl. Und Aramäische Dialektproben. 2. Aufl. Photo-mechanischer Nachdruck. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1960.
- Etheridge, J. W. The Targums of Onkelos and Jonathan ben Uzziel on the Pentateuch; With the Fragments of the Jerusalem Targum: from the Chaldee. 2 vols. London: Longman, Green, Longman, and Roberts, 1862 and 1865.
- Gesenius' Hebrew Grammar. Edited and enlarged by E. Kautzsch. 2d. Eng. ed. rev. by A. E. Cowley. Oxford: Clarendon Press, 1910.

Holy Bible (The): Revised Standard Version. Reference Edition with Concise Concordance. New York: Nelson & Sons, 1959.

Jastrow, Marcus (ed.). A Dictionary of the Targumim, the Talmud Babli and Yerushalmi, and the Midrashic Literature. 2 vols. New York: Pardes Publishing House, 1950.

Levy, J. Chaldäisches Wörterbuch über die Targumim: Und einen Grossen Theil des Rabbinischen Schriftthums. 2 Bände. Leipzig: Baumgärtner's Buchhandlung, 1867 und 1868.

Mandelkern, Solomon. Veteris Testamenti Concordantiae: Hebraicae atque Chaldaicae. Tel Aviv: Schocken Publishing House, 1964.

Nelson's Complete Concordance of the Revised Standard Version Bible. Edited by John W. Ellison. New York: Nelson & Sons, 1957.

Reusch, Franz Heinrich. Der Index der Verbotenen Bücher. 2 Bände. Bonn: Cohen & Sohn, 1883.

_____ (herausgegeben). Die Indices Librorum Prohibitorum des Sechzehnten Jahrhunderts. (Photomechanical reprint of the edition of Tübingen, 1886.) Nieuwkoop: DeGraaf, 1961.

Richardson, H. Neil. A Practical Handbook for the Study of Biblical Aramaic. Boston: Boston University Bookstores, 1965.

Rosenthal, Franz. Die Aramaistische Forschung Seit Th. Nöldeke's Veröffentlichungen. Photomechanischer Nachdruck. Leiden: Brill, 1964.

Stevenson, W. B. Grammar of Palestinian Jewish Aramaic. With an Appendix on the Numerals by J. A. Emerton. 2d. ed. Oxford: Clarendon Press, 1962.